IX. SPRAWOZDANIE

WYDZIAŁU

Krakowskiego Towarzystwa oświaty ludowej.

Rok 1891.

(Przedłożone na Walnem Zgromadzeniu 30 czerwca 1892).

W KRAKOWIE,
Nakładem Towarzystwa oświaty ludowej.
CZCIONKAMI DRUKARNI ZWIĄZKOWEJ
pod zarządem A. Szyjewskiego.
1892.

SPRAWOZDANIE
WYDZIAŁU
KRAKOWSKIEGO TOWARZYSTWA OŚWIATY LUDOWEJ
za rok 1890.

Krakowskie Towarzystwo oświaty ludowej w r. 1891 rozwijało swoje czynności w tym samym zwiększonym rozmiarze, jak to było w roku poprzednim, tak iż oczekiwać można, że mu i nadal okoliczności pozwolą zwiększać swój wpływ, rozszerzać swoją działalność na coraz dalsze okolice i pokrywać coraz gęstszą siecią czytelń kraj cały. Z końcem roku 1890 liczba czytelń doszła do 303, w roku 1891 założono nowych czytelń 107, z końcem więc ubiegłego roku było czytelń 410, obecnie zaś po koniec maja 1892 r. założono czytelń 50, tak że ich liczba do chwili sprawozdania wynosi 460. Staraniem Wydziału było załatwiać o ile możności wszelkie zgłoszenia, a potrzeba czytelń tak już stała się powszechną, że zgłoszeń nie braknie, i że gdyby Wydział posiadał większe fundusze do rozporządzenia, toby mógł znacznie więcej czytelń zakładać, gdyż przy małej zachęcie mielibyśmy o wiele więcej zgłoszeń niż obecnie. Wydział nie przyspiesza zakładania czytelń, zmuszony liczyć się ze środkami, jakiemi może rozporządzać. Do nowych 107 czytelń założonych w roku 1891 posłał Wydział 13.090 dziełek wartości 3.300 złr. 63 ct. Nadto zasilono w tymże roku nowym zapasem książek 58 dawniej założonych czytelń. Ilość książek przesłanych wyniosła 4.056, wartości 1.234 złr. 29 ct. Ofiarowano w darze 685 książek, których wartości nie oznaczamy, gdyż książki po większej części pochodzą z darów otrzymanych przez Towarzystwo, lub z własnego nakładu Towarzystwa, które wydało i rozesłało wykłady profesora Miklaszewskiego o Konstytucyi 3go maja. Książek więc rozesłano w roku 1891 — 17.831, których wartość wynosi 4.591 złr. 68 ct., pomijając wartość dziełek darowanych i własnego nakładu.

W roku 1892 do nowych czytelń przesłano dziełek 5.824 wartości 1.511 złr. 10 ct. Zasilono czytelń 8 — 466 dziełkami wartości 157 złr. 10 ct. Rozesłano nadto w darze 140 dziełek. Razem 6.307 dziełek wartości 1.637 złr. 20 ct. Wreszcie założono

w Sierszy czytelnię na rachunek hr. Andrzeja Potockiego i przesłano kilka żądanych dzieł do Lutyni na Szląsku, tj. posłano na ten cel 247 dzieł wartości 96 złr. 24 ct. W roku 1891 wysłano zatem przeszło 5.000 książek więcej niż w roku poprzednim, a ogół rozdanych i rozesłanych do czytelń książek po koniec maja 1892 roku wynosi **68.921** wartości **16.897** złr. **28** ct.

Prenumerata czasopism zasila czytelnie pismami, wywierającemi na lud niemniejszy wpływ od książeczek. W dostarczaniu gazet do czytelń ludowych zaczyna Towarzystwo mieć pomoc w tem, że niektóre Wydziały powiatowe, Kółka rolnicze, lub nawet osoby dla czytelń życzliwe, prenumerują pisemka ludowe na użytek czytelń naszych. Zawsze jednakże główną liczbę gazetek dostarcza samo Towarzystwo. Prenumerowaliśmy w r. 1891 dużo więcej pism lwowskich, aniżeli na r. 1892, gdyż tymczasem Wydział zapoznał się bliżej z pisemkami wychodzącemi w Krakowie. Na rok więc 1892 najwięcej zaprenumerowano „Krakusa“ i „Ludu Polskiego“; prócz tego jednak prenumerujemy wszystkie lwowskie pisemka ludowe ogólne i gospodarcze lub fachowe, a więc: „Niedzielę“, „Chatę“ i „Nowiny“, „Przewodnika kółek rolniczych“, „Gospodarza wiejskiego“, „Robotnika postępowego“, „Przewodnika higienicznego“. Pisemka te wszędzie są bardzo rozrywane, gdyż według otrzymanych sprawozdań lud pragnie wiadomości o tem, co dzieje się w świecie, a pisma wywierają wpływ wielki na usposobienie ludu i na jego wykształcenie. Na podstawie artykułów w pismach ogłaszanych odbywają się w czytelniach pogadanki o sprawach bieżących, lub o stosunkach gospodarczych. Pisemka ludowe są więc dla czytelń niezbędnie potrzebne i wywierają wpływ bardzo wybitny i dobroczynny. Włościanie sami mało pism prenumerują, ale chętnie je czytają, kiedy mogą dostać za darmo i bardzo ich pożądają.

Sprawozdania o stanie i ruchu w czytelniach otrzymaliśmy w tym roku ze 233 czytelń. Ponieważ zaś w końcu maja r. z. było czytelń 345, przeto nie nadesłano sprawozdań ze 112 czytelń. Pomiędzy temi było kilkanaście czytelń istotnie bezczynnych z różnych przyczyn, a najwięcej z powodu wyjazdu kierowników. Drugie tyle lub nawet więcej było takich czytelń, w których z powodu zmiany kierownika nowo obejmujący zarząd czytelni nie mógł złożyć sprawozdania za rok ubiegły. Inne nowozałożone czytelnie, które były czynne tylko przez część roku, nie zawsze były wzywane o przysłanie sprawozdania. Wreszcie wiele czytelń mogło nie nadesłać sprawozdania, mimo że stan czytelni był pomyślny; między temi bowiem czytelniami, które odpowiedzi nie nadesłały są takie, które dotychczas wedle dawnych sprawozdań rozwijały się normalnie lub nawet znakomicie. Nienadesłanie sprawozdania nie zawsze zatem dowodzi zastoju. Dokładnie oznaczyć liczby nieczynnych czytelń nie możemy, ale z doświadczenia możemy zapewnić, że zastój zwykle bywa przechodni, zależny od chwilowych okoliczności. Natomiast wszystkie nadesłane sprawo-

zdania z $^2/_3$ czytelń założonych po końcu maja r. 1891 wskazują znaczny ruch i wielkie korzyści moralne i materyalne, jakie czytelnie przynoszą. Ruch w czytelniach objawia się we wzroście liczby czytelników, tak iż wszędzie prawie uskarżają się na brak książek, zewsząd donoszą o nadzwyczaj rozbudzonem pragnieniu wiedzy. Ta chęć czytania jest powszechna, a w paru wioskach okazała się tak wielką, że ją starszyzna musi miarkować. Najwięcej czyta młodsze pokolenie, gdyż ono posiada umiejętność taką czytania, że mu książka przynosi istotną przyjemność i korzyść. Starsi, nieumiejący czytać, lubią jednak słuchać czytania i najczęściej w chacie dziecko ze szkoły lub kto wprawnie czytający — dla wszystkich mieszkańców chaty na głos odczytuje książkę wieczorami lub w święta. Stąd korzyści z książek przychodzą i dla nieumiejących czytać, a przyjemność jakiej doznają usposabia nawet takich życzliwie dla szkoły i czytelni. Zwyczaj czytania wspólnego jest bardzo rozpowszechniony, donoszą o nim ze wszystkich okolic, a przez to rośnie ogromnie liczba osób korzystających z czytelń. Można też powiedzieć, że gdzie jest czytelnia, tam całej ludności przynosi korzyść; czasami tylko pewna część mieszkańców obawia się i stroni od czytelń. Zwykle trwa to krótki czas po założeniu czytelni, najwyżej przez rok, dopóki ludność nie nabierze przekonania, że ani na gminę ani na czytelników nie spada z tego powodu żaden ciężar. Zdarza się znowu, że z czytelni korzystają i sąsiednie wioski. Z pomiędzy umiejących czytać najwięcej czytają dzieci ze szkoły uzupełniającej, oraz młodzi porobczaki i gospodarze. Tegoroczne doniesienia zaznaczają nieraz, że mężczyźni czytają więcej, albowiem kobietom ciągłe zajęcia domowe nie zostawiają dość czasu na czytanie.

W wyborze książek dają się spostrzegać różnice zależne od czasu trwania czytelni i rozwoju ludności, najpierw bowiem bywają rozpożyczane rzeczy łatwiejsze do zrozumienia, a dopiero później gospodarcze i naukowe. Ostatnie są trudniejsze do pojęcia, gdyż nie przemawiają do wyobraźni, a przytem u włościan z początku przemaga zarozumiałość. Czytelnik bawi się chętnie czytaniem, ale nie chce się pouczać, bo mniema, że to na nic się nie zda. Szczególniej wielu włościan mniema, że nikt nie potrafi od nich lepiej gospodarzyć i z lekceważeniem wyraża się o nauce książkowej gospodarstwa. Z czasem dopiero zaczynają wykształceńsi włościanie probować zastasowywać rady gospodarcze. Teraz jednak już bardzo liczne mamy dowody korzystania z nauk gospodarczych, a nawet gazetki lubią włościanie takie, gdzie się spotykają z podobnemi radami. Dzieci i młodzi lubią powiastki, opowiadania bohaterów z dziejów ojczystych, starsi szukają książek i artykułów gospodarskich po gazetkach, do kobiet najwięcej przemawiają żywoty Świętych. Te ostatnie książki są jednak powszechnie poszukiwane i wywierają nader zbawienny wpływ na obyczaje ludu, gdyż czytelnik, jak nam piszą, stara się dorównać świętemu w tym przykładzie, jaki on w życiu swem

pozostawia. Książki historyczne są także lubiane i one otwierają oczy ludowi na przeszłość jego. Są one koniecznie potrzebne, albowiem z nich dowiaduje się on dopiero, że jest Polakiem, łączy się ideą z dziejami ojczystemi, a przez to ustaje nawet antagonizm do dworu. Włościanin bowiem czuje się związanym z dworem przez wspólną ojczyznę, kocha tych samych ludzi, tę samą wiarę, te same postacie. A tak nauka przeszłości spaja teraźniejszą ludność ściślejszemi węzłami. Przeszłość zaś nasza, bohaterskie czyny przodków obudzają w ludzie najżywsze zajęcie. Jeden z kierowników czytelni, położonej w złej okolicy nadgranicznej, opisuje dosadnie wrażenia, jakie dzieje ojczyste wywierają na nieświadomych: „chłop w tej okolicy nie wie, jakiej jest narodowości, ani że była kiedyś Polska niepodległa i polscy królowie, od rozumu odchodzi, gdy to słyszy i boi się wymówić słowo Polak, obejmuje go wstyd i strach, a wytłomaczyć sobie nie umie dlaczego?“ Są to skutki długiego zaniedbania ludu, wyraz Polak przypominał mu powstańca, gdyż tak uczyły obce władze, a powstańca identyfikował z dworem i dążenia jego powrotu do dawnych polskich czasów brał za chęć powrotu do pańszczyzny. Dziś dopiero nabiera lepszego o przeszłości wyobrażenia, zaczyna Polskę kochać, a stąd wyrabia w sobie inne dziś uczucia patryotyczne. Z pociechą powiedzieć trzeba, że książki z historyi polskiej są bardzo lubiane, wszędzie upominają się o nie i wszędzie znajdują najwięcej czytelników.

Wpływ książek gospodarczych nie jest tak powszechny, ale z każdym rokiem coraz więcej sprawozdań zaznacza wzrastający wpływ książek i artykułów gospodarskich na ludność, a wpływ czytelń idzie tu w parze z wpływem Kółek rolniczych. Czytelnie też powstają przy Kółkach, albo stają się pobudką do powstania Kółka i sklepiku.

Połowa prawie z naszych czytelń są właściwie wypożyczalniami książek, ale w drugiej połowie odbywają się odczyty i pogadanki o rzeczach bieżących, o sprawach rolniczych, czasami hygienicznych, lub ze wspomnień dziejowych, mianowicie w rocznice wielkich narodowych wypadków.

Pożytek z czytelń zależy głównie od kierowników, czytelnie rozwijają się, żyją i utrzymują ich pracą, gorliwością. Przeważna część tych kierowników jest ożywiona nietylko najlepszemi chęciami, ale z zapałem mówi o swojem zadaniu, widzi w nim swą misyę — swą zasługę w ojczyźnie. To też obowiązki te wypełniane bywają przeważnie w sposób, zasługujący na wszelkie uznanie. Kierownicy utrzymują teraz porządne wykazy pożyczających, pilnują całości i porządku w biblioteczkach, nawet naprawiają sami lub dają naprawiać książeczki podniszczone. Raz w tydzień bywają wspólnie czytane ustępy z gazet lub książek, przyczem kierownicy starają się objaśnić to, coby mogło być niezrozumiałe. Częstokroć rozwijają się na tem tle pogadanki. Przy zmianie książek kierownicy przekonywują się o zrozumieniu książek czytanych,

starają się dobierać dziełka odpowiednie do potrzeb moralnych lub innych czytelnika, a zarazem ponoszą drobne wydatki zarządu czytelni. Pomocy przeważnie na miejscu nie znajdują dotychczas; ale to już wielką korzyścią, że prawie z niskąd niema przeszkód, a mała liczba osób niechętnych czytelniom nie może już przeszkadzać w ich rozwoju. Pomoc ze strony dworów jeszcze zawsze należy do wyjątków, chociaż coraz częstszych i ogranicza się zwykle do udzielenia paru książeczek lub zaprenumerowaniu gazetki. Podobną pomoc dają niektóre Wydziały powiatowe, inne udzielają subwencyi naszemu Towarzystwu. W działaniu bezpośredniem jednak dotychczas Towarzystwo opiera się na duchowieństwie i nauczycielstwie wiejskiem, które okazuje wielkie zajęcie czytelniami i poświęca im gorliwie swa pracę i starania.

Lud mało jeszcze kupuje książek, chociaż i te objawy muszą się zgęszczać, skoro dopiero w tegorocznych sprawozdaniach po raz pierwszy pojawiają się tu i owdzie wiadomości o zakupnie obok książek do nabożeństwa i innych nabożnych, także książeczek „Macierzy polskiej" lub innych, np. z wydawnictwa dwucentowego p. Udzieli.

Bliższe szczegóły o rozwoju czyteln zbieramy poniżej powiatami, chcąc w tem streszczeniu uzupełnić te wrażenia, jakie odnieśliśmy z przeglądu sprawozdań za r. 1891.

Biała, sprawozdań 19. W tym powiecie czytelnie mają większe aniżeli gdzieindziej znaczenie, gdyż wobec germanizacyjnych wpływów utrzymują świadomość narodową, poprawiają zepsuty język i oddziaływują umoralniająco wobec szkodliwych wpływów życia fabrycznego w Białej i Bilsku (np. Wilamowice, Osiek, Pisarzowice). Lud tutejszy zakupuje już sam książki różnej treści, nawet gospodarskie, a czytelnie zmieniły gust o tyle, że nabywane dawniej brednie o „Pięknej Helenie" lub „Pierścień nieprzepłacony" i wydawnictwa Foltyna dziś już nie znajdują się u kramarzy, bo nie mają pokupu. Natomiast trudności tu są większe i byle co sprowadza je, jak np. donoszą z Dworów, że w gminie rozdwojenie z powodu, że państwo Hallerowie darowali gminie 2 morgi gruntu pod szkołę, a część gminy chciałaby tą szkołę mieć w innem miejscu. Wpływa to na czytelnię, gdyż przeciwnicy budowy szkoły straszą, że za czytelnię trzeba będzie płacić i rozwój jej chwilowo zatamowali.

Bochnia, sprawozdań 15. Ze wszystkich czyteln donoszą o dobrym rozwoju, lud chętnie czyta i odnosi korzyści, z jednej tylko czytelni donoszą nam, że ludność czytuje i słucha odczytywane gazetki, ale że książki wypożyczyło tylko 8 osób. Podobnie jak zawsze i teraz donoszą o korzyściach z czytelni, tam mianowicie, gdzie one dłużej istnieją. Korzyści moralne są w ustaniu pijaństwa, w rozbudzonem zaufaniu do tego, co się czyta. Widać to mianowicie w tem, że coraz więcej czytają książek rolniczych i zastosowywują w praktyce rady gospodarcze, np. w Okulicach sadzą więcej buraków, sieją groch na paszę. Czytelnie wywierają

wpływ na zakładanie Kółek rolniczych i sklepików chrześciańskich, np. w Gierczycach. W trzech czytelniach czytelnicy złożyli pieniądze na prenumeratę pism. Z Grobli pisze kierownik, że ludność nabiera poglądu na działanie instytucyj krajowych i na urządzenie gminne, oraz pojmuje korzyści łączenia się w stowarzyszenia i spółki. Z Uścia solnego kierownik podnosi coraz większy postęp w gminie, który w części można przypisać wpływowi czytelni, tam jednak rad gospodarczych nie słuchają, gdyż mają się za nieomylnych gospodarzy i rzeczywiście wcale dobrze gospodarują. Kierownik donosi, że więcej czytają tam mniej zamożni, bo mają więcej czasu.

Brzesko, sprawozdań 8. Czytelnie rozwijają się pomyślnie. Podobnie jak w Bocheńskim i tu panuje w czytelniach porządek przy wypożyczaniu książeczek, chęć czytania szczególniej u młodszego pokolenia i u starszych mężczyzn znaczna, często zdarza się, że jeden w chacie czyta a drudzy słuchają, stąd liczba wypożyczających jest znacznie mniejsza od korzystających, a bywa w jednej czytelni nieraz do stu różnych czytelników. Książki gospodarskie nietylko są czytane, ale i rady z nich zastosowywane w praktyce. Inne skutki, jak zaniedbywanie karczem, chętniejsze posełanie dzieci do szkoły, były już w dawniejszych sprawozdaniach zaznaczane, ale teraz donoszą z Uszwi, że czytelnia rozbudza chęć do pracy i miłość Ojczyzny.

Chrzanów, sprawozdań 7. Czytelnie rozwijają się dobrze i wywierają wpływ korzystny. Czytelnikami są młodsi do lat 25 mężczyźni oraz kobiety, bo starsi mają trudność w czytaniu. Kobiety mają ten rodzaj zajęcia domowego, który im zabiera cały czas i stąd mniej mogą czytać aniżeli mężczyźni, którzy mają w zimie wiele wolnego czasu. W powiecie Chrzanowskim czuć wpływ z jednej strony dworu w Krzeszowicach, a potem bardzo gorliwych kapłanów ks. prałata Smoczyńskiego w Tenczynku i ks. proboszcza Wojsa w Trzebini, którzy i słowem i opieką, a nawet i darami książek przyczyniają się do rozwoju oświaty. W Myślachowicach czytelnia wpłynęła na założenie Kółka rolniczego, a czytelnia w Trzebini spowodowała założenie Kółka rolniczego i sklepiku chrześciańskiego w Młoszowej. Chociaż nasi włościanie mało książek kupują, to przecież udaje się agentom pokątnym umieszczać takie książki demoralizujące, drukowane w Wiedniu, jak „Chrześcianin i żydówka“ lub „Adryanna“. Książki gospodarskie w niektórych czytelniach zaniedbane, gdyż nie uwzględniają potrzeb gruntu piaszczystego i kamienistego.

Dąbrowa, sprawozdań 6. Rozwój czytelń bardzo pomyślny, liczba czytelników w paru czytelniach podana na przeszło stu, a we wszystkich zaznaczamy wpływ korzystny pod względem moralnym, mianowicie unikanie karczem, plotek, stosowanie się do rad gospodarczych, do porządku lepszego, przez co lud staje się zamożniejszym (Szczucin), więcej ceni wartość czasu (Oleśno), zakłada Kółka rolnicze i sklepiki chrześciańskie, jak w Niecieczy,

skąd piszą nam: „Lud czytając książki poznaje dobre obyczaje, staje się oświeceńszym i mędrszym, zaprzestaje kłótni i mściwych procesów, porzucił prawie zupełnie pijaństwo“. W Samocicach wzmaga się chęć poznania dziejów narodowych i smutnych następstw porozbiorowych, rozwija się duch patryotyczny. W Mędrzechowie kierownik zauważył, że ludzie wskutek czytania książek więcej się do siebie zbliżyli, zespolili, prędzej jeden dla drugiego coś użyczy, przyjdzie z pomocą, zapatrując się na takie czyny opisywane w książkach.

Gorlice, sprawozdań 7. Czytanie książek i czasopism jak wszędzie i tu stało się potrzebą młodszej generacyi. Z Rzepiennika suchego o wpływie czytania piszą, że włościanie uszlachetniają się, stają się delikatniejsi dla otaczających, mniej piją i zaprowadzają zmiany w gospodarstwie rolnem, a kilku sprowadziło ulepszone narzędzia rolnicze na mocy rad wyczytanych z książek. To samo stwierdza kierownik w Rzepienniku marciszewskim, że pouczają się z gazetek o cenach zboża i nie sprzedają go za bezcen, ustają procesa, kradzieże; lud sprowadza sztuczne nawozy, ulepszone narzędzia, jak sieczkarnie, młocarnie ręczne, dba więcej o czystość ciała, ubiera się schludniej i lepiej — a nawet co także pod Krakowem dzieje się, a jest wcale niepotrzebnem naśladownictwem obyczajów klas inteligentnych, na wesela zaprasza się za biletami. Inny rys pomyślny postępu zauważono w Bystrej, że dzieci przestali rodzice brać ze sobą na wesela i chrzciny, a nawet nie posełają je z interesem do karczmy.

Grybów, sprawozdań 5. Czytelników jest po wsiach wielu i czytanie wywiera wszędzie wpływ bardzo korzystny na oświatę, na poczucie obowiązków swego stanu, na gospodarstwa (Kamionka wielka). Lud staje się bardziej obyczajny, chociaż, jak pisze kierownik czytelni w Ostruszy, nie przyznaje się, że przez czytanie książek staje się lepszym. U czytelników jest zupełnie inne na świat zapatrywanie, unikają karczem, wesela odbywają w domu, unikają wszelkich zabobonów i czarów, donosi kierownik z Ptaszkowy, gdzie już czytelnia dłużej istnieje. Jest jednak tamże i punkt ciemny: u młodszych rozbudzone zamiłowanie do czytania jest tak wielkie, że się nie mogą do pracy oderwać, to też starsi wskutek tego zabraniają brać książek w czytelni. Naturalnie przeciw takiej przesadzie w czytaniu z zaniedbaniem obowiązków należy występować, gdyż czytelnia ma ludzi wciągać do pełnienia obowiązków, a nie odwodzić od nich.

Jarosław, Przemyśl, Dobromil, sprawozdań 6. Czytelnie rozwijają się, jak to można poznać z wdzięczności wyrażanej w sprawozdaniach, z ich otwarcia, z prośby o nadsyłanie nowych książek, oraz z uwag kierowników. W Dobrej szlacheckiej, gdzie mieszka drobna szlachta, piszą, że czytelnia obudziła nowe życie, przyszła świadomość jak to źle być ciemnym, żal że czytelni wprzódy nie mieli, dążenie do podniesienia rolnictwa, a nawet przez to „dobrobyt w gminie wzmaga się widocznie i z każdą

chwilą podnosić się będzie — co nam panie Boże przy ludzkiej pomocy dopomóż“ dodaje kierownik. Z Chłopic znowu, gdzie lud chętnie czyta, ale nie ufa dziełkom gospodarczym, donoszą: „Ludowi potrzebna praktyka, co widzi, to robi i naśladuje, jeżeli mu daje korzyści, z czytania samego nie lubi zmieniać roboty zwyczajowej“. W Nienadowej także praktyczne książki nie są lubiane, ale istnieje zamiłowanie do dziejów Polski i powieści na tym tle opartych.

Jasło i Krosno, sprawozdań 10. W tych powiatach stosunki są odmienne niemal w każdym zakątku, przytem czytelnie tu powstają dopiero od jesieni 1890 r., są zatem nowe i dlatego wpływ ich nie wszędzie dał się ujawnić, a książeczki naukowej treści są jeszcze mało w ruchu, powiastki atoli znajdują najbardziej chętnych czytelników. Mimo to wpływ czytelń na moralność, na odciągnięcie od karczem, na zaniechanie plotek wszędzie podniesiony. Z Krościenka wyższego donoszą o powrocie do dawnych strojów a zaniechaniu brudoty, o sprowadzaniu sieczkarń do gospodarstwa. W Tarnowcu teraz wieczorami w domu młodzi śpiewają sobie pieśni pobożne i moralne, bawią się w gry przyzwoite, zadają sobie zagadki do rozwiązywania. W Korczynie czytelników było 262 i to najwięcej dziewcząt, chłopcy mniej czytają, a starsi, szczególniej mężczyźni, zajęci cały dzień przy warsztacie tkackim, nie mają czasu na czytanie; stąd także książki naukowe mniej są poszukiwane. Z Wrocanki donoszą, że teraz regularnie dziatwa uczęszcza do szkoły i chaty uzyskują kominy. Z Żeglec kierownik nadesłał nam kilka trafnych uwag o książeczkach ludowych.

Kolbuszowa i Łańcut, sprawozdań 6. W tych stronach czytanie jest lubione i czytają nawet starsi mężczyźni książki gospodarskie, a młodsi religijne i historyczne. Podnieść należy zaznaczony pożytek pod względem narodowym; że kiedy dawniej włościanin pod imionem Polaka rozumiał powstańca, obecnie wie, że sam jest Polakiem (Giedlarowa). Z Wysokiej donoszą, że czytelnia wywarła wpływ taki, że gdzie dawniej razem z bydłem mieszkali, obecnie pourządzali gnojniki na boku, sprowadzają sieczkarnie i młynki, a w kościele większa pobożność między dorosłymi, młodzież zaś po nocach nie wyprawia zbytków jak dawniej.

Kraków, sprawozdań 13. W stosunku do liczby czynnych czytelń sprawozdań za mało. Czytelnie rozwijają się pomyślnie, a obecnie na nowo stała się czynną czytelnia w Rybnej, przez parę lat nieczynna; czytelnia też w Mogile, która istniała dotychczas tylko na papierze, została w tym roku wprowadzoną w życie z pomyślnym rezultatem. W powiecie Krakowskim zamiłowanie czytania obok większego wykształcenia powoduje, że stąd niekiedy w sprawozdaniach donoszą o tem, że włościanie książki sami zakupują. Są to zawsze jeszcze wyjątki, ale np. z Bieńczyc donoszą, że jeden gospodarz zakupił „Pamiętniki Kitowicza“ prócz innych książek; z Luboczy, że kupują dwucentowe wydawnictwa Udzieli, a jeden z takich kupujących książki, w Czyżynach, miał zaprowadzić

gospodarstwo wzorowe. O postępie w uprawie roli i chowie inwentarza, jako skutku czytelń, donoszą z Bieńczyc, Zabierzowa, i Luboczy. Tam również wykazują kierownicy wpływ na porządek w domu, na ochędóstwo w bieliźnie i ubraniu. Wpływ moralny na trzeźwość, posełanie dzieci do szkoły, na ogładę towarzyską włościan był już poprzednio i teraz również wskazany, tak że o korzyściach znacznych czytelń w okolicach Krakowa wcale wątpić nie można.

Limanowa, sprawozdań 11. W tym powiecie zaznaczono w kilku miejscach dbałość dworu o czytelnię wyrażającą się bądź przez prenumeratę pisemka, bądź przez obdarzenie tejże kilkoma książeczkami, bądź przez opiekę nad czytelnią, jak np. w Kamionce Wielkiej. Ciekawe są szczegóły dotyczące obaw, jakie nowo założona czytelnia wzbudza. Zwykle powstają obawy, że za czytanie każą później płacić i dopiero powoli ludność pozbywa się niedowierzania. W jednej wiosce mówiono, że tych co czytają zabiorą do powstania, gdyż niedowierzają, aby wprost dla dobra ludu zbliżano się do niego. Te uprzedzenia w powiecie limanowskim były silniejsze, ale przełamują się i czytelnie wywierają dobry wpływ moralny i budzą patryotyzm. Chęć czytania jest wielka, niekiedy przesadna, a książki w ciągłym ruchu. Kwestye zdrowia zajmują tu lud, a z gospodarczych dziełka traktujące o sadownictwie. Jeden z kierowników uważa za największy pożytek, że ludzie odrzekli się karczmy i sami mówią, że lepiej kazać książkę przeczytać, a grosza w kieszeni zostanie na potrzeby domowe. „Dzieci czytają książki po domach, a ojcowie i służba słuchają i cieszą się, że takich lat doczekali o czem starzy nie prorokowali. A niech wam, wielmożni panowie, Bóg udziela zdrowia do tej pracy, na którą dokładacie swoich sił i czasu“.

Mielec, sprawozdań 7, tak mało, albowiem niema sprawozdań z takich czterech dalszych czytelń, w których według dawniejszych sprawozdań, rozwój dotychczas był bardzo pomyślny. Z pomiędzy tych 7 czytelń co nadesłały sprawozdania, z dwóch są wiadomości, że czytelnie mały przyniosły pożytek, a z nich w jednej trzeba namawiać lud do czytania, a z trzeciej znowu piszą, że w krótkim czasie od założenia czytelni wpływ nie miał jeszcze czasu aby się objawić. Wogóle jednak proszą o więcej książek, gdyż chęć do czytania wielka, z wyjątkiem tej jednej wyżej cytowanej czytelni.

Myślenice, sprawozdań 18. Nigdzie może korzyści czytelń, mianowicie gospodarcze, nie są tak wybitnie zaznaczone, jak w dawniej istniejących czytelniach tego powiatu. I tak podają w Górnej wsi: pasiecznicy zaprowadzili ule ramkowe, grunta więcej uprawiają mączką kościaną, orzą w szerokie zagony, uprawiają więcej buraków, staranniej obchodzą się z bydłem i trzodą, i więcej zaznajamiają się z zapobieganiem chorobom bydlęcym. To samo piszą z Zawoi, z Drogini i z Polanki — przytem donoszą o wielkich korzyściach moralnych w wychowaniu dzieci, w zgodzie i mi-

łości Bożej. Ustały tam bitki, kłótnie, pijatyki; wódki tak nie piją, że karczmarz chce się wynieść ze wsi. Procesa są tu rzadkością z wyjątkiem koniecznych. Ze Skomielny piszą, iż u kobiet książki wpłynęły na lepszy porządek i czystość w domu; w Łętowni biorą się z większą ochotą do pracy, obchodzą się lepiej z obornikiem i chętnie w potrzebie szukają rady w weterynaryi. W Spytkowicach zmieniają pługi, kupują sieczkarnie, młocarnie, kości i wapno do uprawy gruntu sprowadzają wspólnie wagonami; kiedy dotychczas siali tylko owies, z książek nauczyli się uprawiać żyto na gnoju i kościach, używać wapna pod pszenicę i konicz. Kupcy dziwią się, że chłop teraz przez szkoły i czytelnie potrafi obliczyć objętość drzewa okrągłego. zna miary i ceny zboża.

Nisko i Tarnobrzeg, sprawozdań 9. Chęć czytania bardzo wielka, szczególniej książek religijnych, mianowicie żywotów świętych i historycznych oraz powiastek; książki gospodarskie w wielu gminach jeszcze nie wzbudzają zaufania, a włościanie niekiedy z pewną zarozumiałością twierdzą, że inaczej jak oni gospodarować nie można (Stale). Nie dzieje się tak wszędzie, np. z Gorzyc donoszą o polepszeniu gospodarstw w domu i na roli. Chęć czytania jest też wielka, a z Grębowa kierownik czytelni donosi, że nigdy niema leżących w czytelni książek, a książeczka mała na tydzień wypożyczona przechodzi przez ręce 4 do 6 osób. W Nadbrzeziu czytelnia sama prenumerowała na rok 1891 „Krakusa“, a ze składek włościan 2 złr. nadesłała na rzecz Towarzystwa oświaty. W Tarnobrzegu, gdzie inteligencya zajmuje się czytelnią, ze składek dokupiono 123 dziełek, a czytelnicy złożyli pieniądze potrzebne na nabycie „Potopu“ Sienkiewicza.

Nowy Sącz, sprawozdań 11. W tym powiecie większość czytelń niedawno założona, stąd niektóre sprawozdania nie mogą jeszcze wiele donieść o skutkach czytelń, ale jak wyraża się jeden z kierowników, że największy przeciwnik czytania jak mu pokaże się książkę religijną, to ją weźmie i chociaż sam nie umie czytać, to ją każe dzieciom czytać. Książki religijne są najprzystępniejsze i najbardziej zrozumiałe. Z drugiej strony pod względem narodowym nieraz jedna książka rozświeca stosunki. Pewien gospodarz oddając po przeczytaniu „Pielgrzyma z Dobromila“ powiedział, że teraz dopiero czuje się być Polakiem i Królów polskich uważa za swoich. W Zbikowicach po sześciu tygodniach istnienia czytelni kierownik pisze, że choć niedawno czytamy, to widać jakiś spokój we wsi w czasie dni świątecznych, jak tego dawniej mało bywało. Teraz na święta Bożego Narodzenia 80 książek rozpożyczonych, mniej już w karczmie można kogo zobaczyć. Z książek gospodarczych mało tam jeszcze korzystają, pożyczają je najwięcej koloniści Niemcy. Ze Świniarska donoszą, że tam włościanie kupują książki religijne, jak ilustrowany Stary i Nowy Testament. Ponieważ taka książka jest kosztowna, nabycie jej należy przyjąć jako fakt odosobniony.

Nowy Targ, sprawozdań 7. W czytelniach paru dawniej istniejących, a nawet w nowszych liczba czytelników mała, w Subsuchem było ich tylko 5, gdyż lud czyta głównie powiastki, albo książki religijne i historyczne — więc po ich przeczytaniu, nie mając co innego, czyta tylko gazetki. Powód prędkiego wyczerpania zasobu książek leży w tem, że książeczki treści naukowej jeszcze nie są lubiane, a rolnicze uważają się za nieodpowiednie dla klimatu górskiego i jego potrzeb. Jest w tem tylko częściowa słuszność, obchodzenie się z nawozem, chów inwentarza, weterynarya i t. p dziełka, jak z drugiej strony rzecz o budowie zagród włościańskich. o owsie, ziemniakach i wiele innych może tu znaleść równie dobre zastosowanie, jak gdzieindziej. Uwagi przesłane przez kierowników wskazują jednak, że należy wszędzie zwiększyć zapas książek do czytania.

Pilzno, sprawozdanie 1. Powiat to bardzo zaniedbany — czytelń było 3, a i z tych jedna w Zassowie upadła. Czytelnia w Grudny rozwija się dobrze, wpływ ma być korzystny pod względem gospodarczym, mianowicie objawia się w używaniu sztucznych nawozów, w uprawie buraków pastewnych, w lepszem utrzymaniu dróg, w zaopatrzeniu chat w kominy, których dawniej prawie nie znano. Wpływu moralnego zdaje się niewiele widać, a poparcia miejscowego brak, skoro czytelń tak niewiele.

Ropczyce, sprawozdań 9. W tym powiecie czytają głównie młodzi i z tego zapewne powodu mniej są w ruchu książki gospodarskie, starsi niechętnie biorą małe powiastki, które uważają dla siebie za nudne. W Brzezinach, gdzie lud w ogóle inteligentny, tylko jeden włościanin kupuje książeczki na własność, gdzieindziej sprzedają się tylko książki do modlenia, albo kantyczki. W Bobrowej zakładają sady przy domach, lepiej obchodzą się z nawozem. W Sędziszowie wypożyczało książki 54 osób, stosują się do rad podanych i rozpytują o bliższe szczegóły, jak mają postąpić, ale wypożyczający są to włościanie z okolicznych wiosek. Na gminę miejscową miasteczka czytelnia nie wywiera wpływu, gdyż prawie nikt z niej nie korzysta. Wszędzie zaznaczają postęp moralny, mianowicie pod względem zmniejszonego uczęszczania do karczem.

Rzeszów, sprawozdań 4. Najwięcej czytają mężczyźni dorastający, oraz dzieci szkolne, które czytają na głos w domu kobietom zajętym przy kądzieli. Pożądane i bardzo lubiane są żywoty świętych. Czytelnie wywierają wielki wpływ na umoralnienie, mianowicie odwodzą od karczmy, lud umoralnia się i uszlachetnia. Książki gospodarskie czytają, ale, jak donoszą z Rudny wielkiej, powiadają, że chcieliby pierw widzieć w praktyce, czy lepiej jest gospodarzyć tak jak w książkach napisane.

Tarnów, sprawozdań 8. Wszystkie czytelnie rozwijają się bardzo dobrze, a w Tarnowskim tak jak i w Mieleckim jest więcej dworów, które okazują dla czytelni dobrą wolę. Wpływ też czyteln jest powszechnie uznany, a ztąd pochodzi, że kierownicy

stawiają życzenia w przysłaniu książek specyalnych gospodarczych stosownie do potrzeb gleby, albo książek o przemyśle koszykarskim czy innym. Z Rudki donoszą, że ludzie poznali złe skutki niskiego położenia wsi i usilnie starają się o obsuszanie, ulepszają drogi, pastwiska. Naturalnie nie jest to wpływ samej czytelni, ale i innych czynników, z którymi jednak czytelnia współdziałała. Z Rzuchowy donoszą, że ludzie gromadzą się po domach dla słuchania gazetek, a w karczmie od Nowego Roku 1892 zaprzestano wyszynku. U ludu większa pracowitość, oszczędność, dbałość o uprawę roli i lepsze hodowanie inwentarza; spory chętnie kończą przez ugody. Z Krzyża pisze kierownik, że wyrabia się poczucie swojej godności, grzeczność i szlachetne obejście z bliźnimi. W domach większy ład i porządek, dzieci posyłają do szkoły regularnie, umyte, uczesane, suknie naprawione. W Klikowej, gdzie czytelnia do czasu sprawozdania istniała tylko 9 miesięcy, zauważył kierownik wzrastającą chęć czytania i pewną wstydliwość złego uczynku, np. upicia się.

Wadowice, sprawozdań 14. W tym powiecie korzyści więcej dotychczas moralne z czytania, ale te są znaczne, bo chęć do czytania wielka. Niektóre sprawozdania pisane przez kierowników z ludu, z całą naiwną prostotą wyrażają pogląd na podniesienie moralności, porządku, na ukrócenie pijaństwa i uszlachetnienie obyczajów. Zewsząd prośby o nowe książki, o prenumeratę pism, podziękowania za założenie czytelni, niekiedy nawet w formie urzędowej jak z Frydrychowic. Gorliwość kierowników jest tu widoczna i powszechna, to też skutki były coraz wyraźniejsze.

Wieliczka. Sprawozdań 18, mimo tego, że właśnie w tym powiecie jest kilka czytelń nieczynnych z powodu wyjazdu kierowników, a z dwóch czytelni tak zwanych ruchomych od lat kilku nie otrzymaliśmy sprawozdań. Czytelnie działające rozwijają się pomyślnie, liczba czytelników wzrasta, wraz z zamiłowaniem do czytania. W wielu miejscach czytanie ogranicza się do dzieł religijnych i historycznych albo powiastek, chociaż i te ostatnie nie wszędzie są lubiane; książki zaś gospodarskie jeszcze w tym powiecie budzą mało zaufania. Z Mogilan np. donosi kierownik, że lud zastosowuje w rolnictwie, hodowli, ogrodnictwie to, co widzi z korzyścią zastosowane we dworze lub na plebanii, ale na próby nie zdobywa się. Z Dobczyc piszą, że książki o rolnictwie uważają za nudne, wprawdzie to jest miasteczko, gdzie rolników jest mniej aniżeli szewców; ale to samo jest w Biskupicach, ponieważ najwięcej jest młodych czytelników, których gospodarstwo nie obchodzi. Są jednak inne odpowiedzi dowodzące korzyści i w kierunku gospodarczym, np. z Bodzanowa piszą, że gospodarze nie przebywają po karczmach, ale wolą w domu przeczytać co pożytecznego, starają się, żeby dzieci umiały czytać i pisać, choć niema szkoły systemizowanej, w gospodarstwie większą utrzymują staranność, lepiej obchodzą się z nawozem. Uprawę roli popierają w parafii dwa Kółka rolnicze, dwaj katolicy wydzierżawili wyszynki,

a gmina w budżet wstawiła kwotę na zakupno sikawki. Korzyści moralne i narodowe czytelń są wszędzie zaznaczone, a z Lednicy górnej przytaczamy fakt, że książeczka wpłynęła na zaniechanie zakorzenionego nałogu gry w loteryę liczbową.

Żywiec, sprawozdań 8. W tym powiecie nietylko panuje wielka chęć czytania, ale starsi mężczyźni okazują do niego największą ochotę, a wskutek tego dziełka rolnicze są bardzo czytywane, jak również „Bartnik postępowy“, niestety zbyt nieregularnie wychodzący. To też donoszą z Rajczy, że widać postęp w uprawie roli, urabianiu nawozu, sprowadzają młocarnie ręczne, sieczkarnie, a nawet jeden sprowadził młynek do mełcia zboża. W Lachowicach, mówią, sami włościanie zaczynają tak gospodarować i nawóz uprawiać jak panowie w Królestwie Polskiem, osuszają bagna, sieją łubin, zaprowadzają dobre gnojarnie. Strona moralna czytelń jak powszechnie i tu sprowadza dobre skutki.

Różne powiaty wschodnie, sprawozdań 6. I z tych czytelń donoszą o wielkiej chęci czytania. Wszędzie czytelnia wywiera wpływ pomyślny pod względem gospodarczym i moralnym. O rozwoju w narodowym duchu dotychczas sprawozdania nie piszą. Ponieważ czytelnie są po miasteczkach, dopraszają się o książki treści przemysłowej, których w literaturze ludowej tak wielki jeszcze brak. W Łozowej, w powiecie Tarnopolskim, przez czytanie książek ludność staje się pobożniejszą, moralniejszą, oświeceńszą i trzeźwą, poprawia gospodarstwa, chów inwentarza i drobiu. W innej miejscowości zaczyna skutecznie walczyć z grą w karty.

Podobnie jak w latach poprzednich i w roku ubiegłym odbywały się w Krakowie odczyty popularne. Było ich w tym roku 11, a mianowicie:

1. Prof. Gustawicza Bronisława: O samojedach.
2. Prof. Dra E. Bandrowskiego: O lekach tajnych.
3. Prof. Dra Augusta Sokołowskiego: O Księciu Józefie Poniatowskim.
4. Prof. Czesława Pieniążka: Z historyi Krakowa.
5. Prof. Bron. Gustawicza: O księżycu.
6. Kazimierza Bartoszewicza: O Warszawie.
7. Dyrektora Jana Rottera: O sztuce rachowania.

8, 9, 10 i 11 prof. Juliusza Miklaszewskiego: O Konstytucyi 3go maja.

Odczyty są lubiane, zgromadza się na nich znaczna liczba osób, szczególniej kiedy dotyczą one historyi polskiej. W roku zeszłym przepełnione były wszystkie odczyty prof. Miklaszewskiego: O Konstytucyi 3-go maja. Słuchacze są bardzo uważni, wdzięczni za każde słowo. Zauważyć jednak winniśmy, że teraz bywa na nich mniej młodzieży rzemieślniczej, gdyż widocznie majstrowie mniej zachęcają swoją czeladź do uczęszczania na odczyty. Publiczność składa się ze starszych rzemieślników, po części z inteligencyi przeważnie płci żeńskiej, a najwięcej z młodzieży starszej, uczęszczającej do szkół uzupełniających lub do gimna-

zyów. Wydział składa niniejszem podziękowanie wszystkim prelegentom, którzy zechcieli swój czas i trud poświęcić szlachetnej pracy nad umysłowem podniesieniem klas pracujących. Wydział znajduje zawsze do takiego trudu chętnych pracowników ze sfer szczególniej profesorów gimnazyalnych, i tylko tej gotowości zawdzięcza możność utrzymywania bezpłatnych popularnych odczytów od lat tylu.

Uroczystość stuletniej rocznicy 3-go maja była powodem, że Wydział Towarzystwa był rozpisał konkurs na napisanie dziejów tego historycznego zdarzenia, mając zamiar najlepszą pracę ogłosić drukiem i rozesłać do czytelń ludowych. Na konkurs nadesłano 4 prace. Wydział oddał je do oceny komisyi konkursowej, do której był zaprosił pp. profesorów: Miklaszewskiego, Dra Zawilińskiego, Dra Bronisława Dembińskiego, i z Wydziału prof. Kleczyńskiego, Dra Malkiewicza i prof. Sokołowskiego. Trzech innych chłonków powołanych do komisyi nie wzięło w niej udziału. Komisya nie uznała żadnej z prac przedstawionych za godną druku i wtedy Wydział uprosił prof. Miklaszewskiego, aby zechciał swoje wykłady popułarne o Konstytucyi 3-go maja streścić w taki sposób, aby rozprawka mogła być w dniu 3 maja 1891 r. odczytaną w całości lub w skróceniu w każdej czytelni. Profesor Miklaszewski ofiarował Towarzystwu bezpłatnie rękopis, a Wydział Towarzystwa po wydrukowaniu rozesłał odczyt prof. Miklaszewskiego do wszystkich czytelń, — nadto, jak już w zeszłorocznem sprawozdaniu wspomniano, członkowie Wydziału pp. Żółtowski i Kazimierz Lange odbili i rozesłali własnym kosztem po kraju pierwszy 5000, a drugi 1000 egzemplarzy tejże broszury. Na podstawie tej rozprawki w dniu 3 maja odbyły się odczyty i uroczyste obchody na pamiątkę Konstytucyi 3-go maja urządzone, jak to we wszystkich prawie sprawozdaniach z czytelń nam doniesiono. Oprócz tego w wielu także takich miejscach gdzie niema czytelń, ale są szkoły lub Kółka rolnicze, odbyły się również uroczyste obchody z zachęty naszego Towarzystwa. Obchody te składały się z nabożeństwa uroczystego, często połączonego z kazaniem zastosowanem do okoliczności, a potem z odczytu zwykle w szkole, połączonego częstokroć ze śpiewami choralnemi, przemówieniami okolicznościowemi i t. p. uroczystościami. Wydział nasz podnosi tę okoliczność, że kiedy inne osoby i komitety zajmujące się obchodem Konstytucyi 3-go maja, myślały o skoncentrowaniu uroczystości we Lwowie i w Krakowie, staraniem naszego Wydziału było zdecentralizować obchód narodowy, aby pamięć jego uczczono w najmniejszych wioskach, przez co w sposób wprawdzie cichy, usiłowaliśmy we wszystkie warstwy ludności przelać poczucie narodowej pamiątki i objaśnić warstwy ludowe o znaczeniu i doniosłości tej dziejowej chwili odrodzenia narodu w końcu XVIII wieku.

W zeszłorocznem sprawozdaniu Wydział był wspomniał o zamiarze podjętym przez jego członka X. kanonika Dra Juliana

Bukowskiego, założenia oddzielnego pisma dla rzemieślników. Myśl ta w samym Wydziale znalazła powszechne uznanie a czynne i gorliwe poparcie szczególniej u członków pp. Kazimierza Langiego i Dra Tadeusza Starzewskiego. Wydział jednak odrazu dostrzegł, że wydawnictwa nie może brać na swoje barki, gdyż koszta jego musiałyby pociągnąć uszczuplenie i tak niskich dochodów Towarzystwa, a przez to zatamowałyby rozwój dotychczasowej jego działalności w zakładaniu i utrzymywaniu czytelń ludowych. Wydział Towarzystwa zgromadzał więc parokrotnie osoby zaufane, przedstawił im stan rzeczy, a pojedynczy członkowie objaśniali potrzebę, cel i charakter pisma. Na odbytych zgromadzeniach zachęcono Wydział do wytrwania w zamiarze założenia pisma, a na przedstawienie trudności finansowej obecni złożyli małą kwotę na początek i doradzali odwołać się do ofiarności publicznej, celem zebrania funduszu potrzebnego do rozpoczęcia wydawnictwa. Zachęcony w ten sposób objawioną przychylną opinią i mając sobie przedstawiony przez swoją komisyę ogólny plan pisma, Wydział wydał odezwę, w której przedstawił cel pisma dla rzemieślników i odwołał się do ofiarności obywatelskiej. Na podstawie odbytych rokowań i rozesłanych odezw zebraną została kwota 1.480 złr. 36 ct. na cel wydawnictwa „Rzemieślnika Polskiego“. Kwota ta nie była wystarczającą do rozpoczęcia wydawnictwa. W gronie Wydziału nie chciał nikt podjąć się redakcyi, a większość Wydziału nie chciała również rozpoczynać wydawnictwa w warunkach, które nie przedstawiały pewności, że pismo rozpoczęte zdoła przez dłuższy czas utrzymać się. Jakkolwiek zatem myśl pisma żywo zajmowała Wydział i komisyą Wydziału, jakkolwiek członkowie X. Bukowski i Dr. Starzewski prowadzili rokowania z różnemi osobami w celu zachęcenia ich do współpracownictwa, omówienia wszelkich szczegółowych potrzeb pisma rzemieślniczego, to przecież myśl dotychczas nie została urzeczywistnioną. Pieniądze na ten cel przeznaczone złożył Wydział tymczasowo na książeczkę Kasy oszczędności, nie tracąc nadziei, że myśl podniesiona przez X. Bukowskiego chociaż w późniejszym czasie będzie mogła przyjść do skutku.

W tym samym kierunku kształcenia rzemieślników Wydział wziął inicyatywę w ułatwieniu zdolniejszym rzemieślnikom zwiedzenia wystawy przemysłowej w Pradze. Dla urzeczywistnienia wycieczki Wydział wystosował podanie do Rady miasta Krakowa, aby wyznaczyła pewną kwotę na wysłanie kilkunastu rzemieślników na wystawę przemysłową w Pradze. Rada miasta przychyliła się do wniosku Wydziału i przeznaczyła na koszta podróży 300 złr., stawiając pewne warunki. Wydział ze swej strony dołożył 100 złr., a członek Wydziału p. Żółtowski dodał od siebie 50 złr. W ten sposób zebrał się fundusz mały i ułożoną została wycieczka do Pragi w celu naukowym.

Współcześnie Wydział wysłał swego delegata na wystawę do Pragi z poleceniem, aby się rozpatrzył w praktycznych sposo-

bach, za pomocą których czeskie stowarzyszenia szerzą oświatę ludową i zbadał, za pomocą jakich to sposobów potrafili Czesi oświatę swego ludu do tak wysokiego stopnia doprowadzić, jedno i drugie w tym celu, aby w danym razie Towarzystwo nasze mogło z tych praktycznych wskazówek skorzystać i naśladując Czechów podobną drogą pracy dalej kroczyć.

Delegat rozpatrzywszy się na wystawie w pawilonie obejmującym grupę XXIII wychowania publicznego i zwiedziwszy stowarzyszenia oświaty, mające siedzibę w Pradze, przyszedł do przekonania, że oświata ludu czeskiego nie jest wynikiem działalności towarzystw oświaty, jak to powszechnie a mylnie u nas sądzą. Towarzystwa te istnieją bowiem dopiero od niedawna i tak: „Ustředni Matica školska“ od roku 1880, „Narodni Jednota Pošumavska“ od roku 1883, „Narodni Jednota Severočeska“ od roku 1885. Celem „Ustředni Matice školske“ jest zakładanie i wspieranie szkół i ochronek z czeskim językiem wykładowym w krajach austryackich w tych gminach, w których szkoła lub ochronka dla czeskich dzieci nie może być urządzoną z funduszów publicznych. Celem zaś „Narodni Jednoty Pošumavské“ i „Narodni Jednoty Severočeské“ jest budzenie i utrwalanie świadomości narodowej w takich powiatach, w których ludność czeska zmięszana jest z ludnością niemiecką. Jakkolwiek działalność towarzystw tych z natury rzeczy przyczyniać się musi do rozwoju oświaty, to przecież nie ona jest twórczynią oświaty czeskiego ludu, gdyż ona głównie ma na celu walkę narodowościową, obronę ludności czeskiej przed niemczeniem.

Oświata ludu czeskiego jest dziełem szkół ludowych, apostolskiej pracy duchowieństwa czeskiego i fanatycznie narodowych nauczycieli czeskich, dziełem, będącem rezultatem stuletniej pracy, już bowiem w roku 1780 chodziło do szkół 60.772 dzieci, tj. około 26% dzieci obowiązanych uczęszczać do szkoły ludowej. W roku 1792 było w Czechach, liczących podówczas 2,946.000 ludności, 2.503 szkół, dzieci obowiązanych do pobierania nauki 308.925, uczęszczających do szkół 216.557. W Galicyi w ośmdziesiąt lat później w r. 1873/4 jest dopiero zorganizowanych szkół publicznych 989, niezorganizowanych 1.602, razem 2.591, dzieci pobierających naukę 173.462, nie chodzących do szkoły 480.873. Gdyby Józef II. dekretem z 20 października 1781 r. zaprowadził był przymus szkolny nietylko w Czechach, ale także i w Galicyi, to z pewnością i Galicya dorównywałaby dzisiaj Czechom pod względem oświaty ludowej.

Założona staraniem Wydziału Towarzystwa szkoła dla sług, jak świadczy załączone na końcu sprawozdanie w drugim roku istnienia rozwijała się pomyślnie. Publiczny popis uczennic przekonał o postępie w nauce religii, czytaniu i innych wiadomościach, a kierownik i nauczycielki zgodnie potwierdzają wielką u uczennic chęć korzystania z nauki i z założonej przy szkole czytelni. Służące uczęszczające do szkoły okazują też wielką wdzięczność

dla kierowniczek swoich, jest to przyjemna nagroda za bezinteresowną pracę, jaką wszyscy współpracownicy ofiarują zakładowi i pięknej myśli pomocy uboższej braci.

W r. 1891 przystąpiło do naszego Towarzystwa 116 nowych członków płacących, nie licząc tych, którzy jako kierownicy czytelń zostali tem samem członkami naszego Towarzystwa. Nowych tych członków zawdzięcza Towarzystwo w części znacznej swoim delegatom, którzy starali się zjednywać Towarzystwu członków szczególniej na prowincyi. Instytucya delegatów oddała Towarzystwu niejedną usługę. Najważniejszą ich czynnością jest bądź to wynajdowanie takich wsi, gdzie można i potrzeba założyć czytelnię, bądź udzielanie rad Towarzystwu co do mających się założyć czytelń i osób, którym byłoby dobrze powierzyć kierownictwo; przytem popierają oni cele Towarzystwa, jednają członków, a niekiedy kontrolują czytelnie, zwiedzają je, dają rady i wskazówki. W ostatnim względzie wielką czynność rozwinął dr. Surzycki. Czynność ta wprost raz na zawsze określić się nie da; zachodzić muszą różnice w rodzaju podjętych starań w miarę zawodu członka delegata, czasu jakim rozporządza, a naturalnie i usposobienia jego osobistego. Myśl sama okazała się bezsprzecznie dla Towarzystwa korzystną. Delegatami naszymi prócz członków Wydziału są następujące osoby:

1. Dr. Antoni Surowiecki, adwokat, w Tarnobrzegu.
2. Dr. Józef Kownacki, lekarz, w Wieliczce.
3. Dr. Karol Zaleski, lekarz, w Sanoku.
4. Dr. Franciszek Gołba w Jarosławiu.
5. Dr. Julian Malec, adwokat, w Andrychowie.
6. Dr. Karol Irzyczek Maciejowski, adwokat, w Samborze.
7. Ks. Szczęsny Rudnicki, proboszcz, w Golcowy.
8. Dr. Szymon Bernadzikowski, lekarz, w Brzesku.
9. Franciszek Groch, dyrektor szkoły, w Wieliczce.
10. Józef Rudnicki, kupiec, w Krakowie.
11. Ks. Wojciech Roszek, proboszcz, w Poroninie.
12. Dr. Stanisław Larysz Niedzielski w Śledziejowicach.
13. Mieczysław hr. Rey.
14. Udziela, inspektor szkolny.
15. Dr. Józef Surzycki w Krakowie.
16. Marceli Gorączko, notaryusz, w Krościenku.
17. Aleksander Duchowicz, inspektor szkół, w Myślenicach.
18. Jankowski Józef w Krakowie.
19. Niewiadomska Lucyna w Krakowie.
20. Ks. Antoni Kotulewicz, proboszcz, w Ciężkowicach.
21. Józef Długosz, inspektor szkolny, w Kolbuszowy.
22. Ks. Maciej Maryniarczyk, proboszcz, w Jazowsku.
23. Jan Pietraszkiewicz, sekretarz Rady pow., w Nowym Targu.

W roku ubiegłym z inicyatywy delegata Towarzystwa hr. Mieczysława Reya zawiązał się w Mielcu w dniu 3 maja „Komitet powiatowy krakowskiego Towarzystwa oświaty ludowej“. Ko-

mitet ten wybrał przewodniczącym Dra Antoniego Fibicha notaryusza w Mielcu i wziął sobie za zadanie szerzyć oświatę ludową w obrębie powiatu Mieleckiego. Komitet zbiera fundusze na cele miejscowe oświaty, z których przysłał Towarzystwu kwotę 120 złr. na częściowe pokrycie kosztów założenia 9 czytelń, o których założenie współcześnie upraszał. Jaki ma być stosunek stały pomiędzy komitetem a Towarzystwem, to jeszcze nie zostało ułożonem, ale tymczasem Wydział Towarzystwa zaproponował komitetowi podjęcie się kontroli czytelń w powiecie Mieleckim i komitet ten obowiązek na siebie przyjął.

Powstanie komitetu było dla Wydziału Towarzystwa wiadomością nader pocieszającą, albowiem Wydział dąży od dawna do tego, aby czerpać podstawy dalszego rozwoju na prowincyi. W tym celu mianuje on delegatów, chcąc akcyę oprzeć na siłach miejscowych; obecnie więc sądzi, że nadszedł czas, w którym będzie można zorganizować tę działalność przez tworzenie podobnych komitetów w miarę możności w innych także powiatach. Z tych względów Wydział zamierza na Walnem zgromadzeniu wnieść plan podobnej organizacyi, upraszając członków Towarzystwa o upoważnienie do zakładania takich organów pomocniczych powiatowych, które dla rozwoju oświaty powinny oddać niemałe usługi. Szczególniej kontrola rozwoju czytelń, dziś polegająca na luźnych często zwiedzaniach czytelń przy sposobności, powinna w tej organizacyi znaleść trwałą podstawę i rozwój czytelń skuteczną pomoc.

Ogólna suma dochodów roku 1891 -- nie licząc pozostałości kasowej z roku 1890 — wynosi 5.269 złr. 39 ct., jest zatem mniejszą od takiejże sumy dochodów roku 1890 (8.331 złr. 31 ct.). W roku 1890 przyczynił się do tak znacznego podniesienia dochodów wyjątkowy dar sześciu akcyj Banku ziemskiego w Poznaniu w nominalnej wartości 3.600 złr. Potrąciwszy ten dar wyjątkowy z dochodów roku 1890 otrzymamy jedynie sumę 4.731 złr. 31 ct. a więc mniejszą, aniżeli za rok 1891.

Z porównania ogólnych dochodów poszczególnych lat od początku istnienia Towarzystwa przychodzimy do pocieszającego wniosku, że dochód zwolna ale stale, niemal co roku, a zwłaszcza od roku 1887 powiększa się. W pierwszym roku istnienia Towarzystwa od 1 czerwca 1882 r. do 15 maja 1883 r. miało Towarzystwo przychodu 1.954 złr. 43 ct., w drugim roku od 16 maja 1883 r. do 31 grudnia 1884 roku 1.730 złr. 31 ct., w 1885 roku 1.428 złr. 53 ct., w 1886 roku 1.802 złr. 70 ct., w 1887 roku 2.922 złr. 87 ct., w 1888 r. 2.920 złr. 94 ct., w 1889 r. 4.926 złr. 12 ct., w 1890 roku 8.331 złr. 31 ct., w roku ubiegłym 5.269 złr. 39 ct., razem w przeciągu 9½ lat 31.286 złr. 60 ct., z czego więcej niż połowa przypada na ostatnie trzy lata.

Podstawę przychodów Towarzystwa stanowią roczne wkładki członków. W pierwszym roku istnienia Towarzystwa przyniosły one 1301 złr. 80 ct., w drugim 1.190 złr. 11 ct., w trzecim 620 złr.

75 ct., w czwartym 599 złr., w piątym 579 złr., w szóstym 554 złr., w siódmym 892 złr., w ósmym 647 złr. 70 ct., w ubiegłym 1240 złr. 85 ct. W zestawieniu tem liczone są jedynie wkładki należące się za dany rok i w tymże roku zebrane, pominięte zaś wkładki zebrane jako zaległości za lata poprzednie lub za przyszły rok naprzód wpłacone.

Zaległych wkładek zebrano w ubiegłym roku 191 złr. 50 ct., wpłaconych naprzód za 1892 rok 57 złr., razem więc było przychodu z wkładek 1.489 złr. 35 ct.

Wkładki należące się a zaległe za r. 1891 wynoszą 879 złr.

Takie podwojenie przychodu z wkładek roku 1891 mamy do zawdzięczenia głównie ofiarności niektórych członków, których na tem miejscu wymienić za miły obowiązek sobie poczytujemy. Za rok 1891 po 100 złr. złożyli: J. E. Ludwik hr. Wodzicki i JW. Edward hr. Raczyński; po 50 złr.: J. E. ks. Arcybiskup Morawski i Prezes Akademii umiej. Dr. Stanisław hr. Tarnowski; 30 złr.: JW. Antoni hr. Wodzicki; po 25 złr.: JWW. Mieczysław hr. Rey i Adam Skrzyński; 15 złr.: JW. Gustaw Romer; 12 złr.: JW. Aleksander hr. Tarnowski; po 10 złr.: JWW. Józef hr. Bieliński, Maryan Dydyński, August Gorayski, X. Franciszek Kurzyniec, Dr. Stanisław Larysz Niedzielski, Antoni Michałowski, Edward Micewski, Antoni hr. Potocki, Jan Trzecieski, Józef Wiktor, Andrzej hr. Zamoyski.

P. P. Dr. Sz. Bernadzikowski, lekarz w Brzesku, Fr. Groele, nauczyciel w Wieliczce, Dr. J. Malec, adwokat w Andrychowie, Józef Kamiński w Tarnowcu, Dr. A. Surowiecki, adwokat w Tarnobrzegu i Dr. K. Zaleski, lekarz w Sanoku zjednywali w tychże miejscowościach członków dla Towarzystwa i zajmowali się zbieraniem wkładek, za co im niniejszem składamy podziękowanie.

Tytułem darów złożono na rzecz Towarzystwa w roku 1890 3.782 złr. 32 ct., lecz w sumie tej — jak to już poprzednio podniesiono — mieści się dar wyjątkowy sześciu akcyj nominalnej wartości 3.600 złr., wobec czego na resztę darów przypadło jedynie 182 złr. 32 ct. W ubiegłym roku 1891 dary przyniosły Towarzystwu 1.291 złr. 60 ct. przychodu, mianowicie jedną akcyę Banku ziemskiego w Poznaniu nominalnej wartości 600 złr., złożoną za pośrednictwem profesora Dra E. Janczewskiego przez osobę, która nie życzy sobie być wymienioną, oraz gotówką sumę 691 złr. powstałą z darów: b. Czytelni akademickiej w Krakowie za pośrednictwem p. Stan. Pietraszkiewicza 215 złr., WWnych Zygmunta Gnatowskiego 150 rubli, Dr. W. Dadleza 100 złr., Wandy Markiewiczówny 39 złr. 30 ct., Komitetu przyjęcia Górnoślązaków w Krakowie 29 złr., X. Karola Fischera z Dobrzechowa 25 złr., z tych 15 złr. Marya hr. Małachowska a 10 złr. X. Fischer, Maryi hr. Żółtowskiej 20 złr., Franciszka Żygulskiego z Przemyśla 15 złr., Stanisława Kuli 12 złr., Dra Burka 10 złr., X. Ludwika Ligęzy 10 złr., Jana Gansa 6 złr., X. Dra Jurgowskiego 5 złr. i innych osób w kwotach mniejszych.

Do darów jakie Towarzystwo otrzymało w roku 1891 należy dodać książki, a mianowicie: Gustawa Ehrenberga 200 dzieł, Leonarda Stawskiego 61 dzieł, Dra Teofila Ziemby 28 dzieł, WP. Domańskiej 9 dzieł i Towarzystwa ochrony zwierząt 30 dziełek.

Tytułem subwencyj otrzymało Towarzystwo w ubiegłym roku od: Wysokiego Sejmu krajowego 1000 złr., Prześw. Rady miasta Krakowa 300 złr., Rady powiat. krakowskiej z funduszów powiatowej Kasy oszczędności 200 złr. i od Rad powiatowych w Bochni 25 złr., w Nowym Sączu 25 złr, w Myślenicach 20 złr., w Chrzanowie 20 złr., w Nowym Targu 10 złr., w Wadowicach 5 złr., ogółem 1805 złr., tj. o 85 złr. więcej niż w roku 1890.

Ogólna suma rozchodów wynosi 5549 złr. 52 ct., z czego prawie połowę, bo 2529 złr. 86 ct., wydano na zakupno książek, a mianowicie 1807 złr. 21 ct. zapłacono za książki zakupione w r. 1890, zaś 722 złr. 65 ct. za książki zakupione w roku 1891. Na zapłacenie wszystkich książek w roku 1891 zakupionych dochody Towarzystwa nie wystarczyły i z tego to powodu zaległości tego roku, a w szczególności 651 złr. 66 ct., 294 ruble 43 kop. i 876 marek 84 fen. czyli około 1550 złr. pokryć wypadnie z dochodów roku 1892. Oprawa książek kosztowała 750 złr. 54 ct. Na zapłacenie zakupionych książek i oprawę takowych wydano więc w r. 1891 razem 3280 złr. 40 ct., podczas gdy w r. 1890 2304 złr. 62 ct., w 1889 r. 2557 złr., w 1888 r. 805 złr. 27 ct., w 1887 r. 537 złr. 30 ct. Od zawiązania się Towarzystwa wydano razem na książki i oprawę 13038 złr. 62 ct.

Na prenumeratę czasopism ludowych wydano 1005 złr. 40 ct., do zapłacenia zaległo na rok 1892 jeszcze 163 złr. 75 ct.; prenumerata czasopism w 1891 r. kosztowała zatem 1169 złr. 15 ct., w roku zaś 1890 tylko 886 złr., w 1889 r. 650 złr., w 1888 r. 494 złr., w 1887 r. 308 złr., w 1886 r. 154 złr., w 1885 r. 71 złr., w 1884 r. 145 złr. 60 ct.

Koszta administracyjne wyniosły w ubiegłym roku 687 złr. 85 ct. tj. 12% wydatków, podczas gdy w roku 1890 wynosiły 647 złr. 46 ct. tj. 14·7% ogólnej sumy wydatków, w pierwszym zaś roku istnienia Towarzystwa stanowiły one 34%, w drugim aż 47% ogólnej sumy wydatków.

Towarzystwo nasze utrzymywało jak zawsze stosunki z Towarzystwem Kółek rolniczych i na Zjazd zeszłoroczny do Tarnowa wysłało dwóch delegatów. Następnie kiedy Zarząd powiatowy Kółek zwołał do Krakowa Zjazd powiatowy delegatów na 29 grudnia z. r. celem założenia Związku handlowego Kółek rolniczych, Wydział Towarzystwa oświaty wziął udział w tym zjeździe przez swoich delegatów, a kilku członków Wydziału przystąpiło do Związku.

Przedstawiając niniejsze sprawozdanie Wydział może zaznaczyć znowu kilka pocieszających faktów, możemy odwołać się na wzrost znaczny czytelń, na podniesione a po części dokonane nowe przedsięwzięcia, jak podjęcie wydawnictwa z powodu setnej

rocznicy Konstytucyi 3-go maja i urządzenie za inicyatywą Towarzystwa licznych pouczających obchodów tej wielkiej narodowej uroczystości. Towarzystwo wzięło też inicyatywę w wyprawie naukowej rzemieślników do Pragi. Towarzystwo nasze może zatem wskazać na uzyskane rezultaty, może poszczycić się niejednym objawem uznania: ale musi zarazem przyznać, że na drodze jaką sobie obrało jest jeszcze olbrzymia robota: pokrycie kraju siecią czyteln zaledwie rozpoczęte, liczba tychże powinna doznać dziesięciokrotnego pomnożenia, aby odpowiedziała głównym potrzebom społeczeństwa; liczba dzieł w czytelniach musi być znacznie pomnożona, aby mogła uczynić zadość potrzebom ludności szukającej oświaty. Zaufanie ludu do czytelń podwaja się, ale liczba członków wzrasta mniej szybko; a że w usposobieniu jesteśmy niecierpliwi, w zamiarach niestali i chętnie zwracamy się do nowości, sądzimy więc, że będzie na czasie jeżeli ku końcowi sprawozdania wskażemy na ogrom pracy jaka stoi przed nami, na małą zaledwie część ubieżonej drogi, aby naszych przyjaciół dotychczasowych zagrzać do wytrwałości. Wzywamy też wszystkich wierzących w przyszłość Polski i czujących obowiązek powszechny oświecania ludu, aby nas wspomagali moralnie i materyalnie w pracy jaką podejmujemy.

Kraków 23 czerwca 1892 r.

Dr. Wilhelm Dadlez, sekretarz.

Ks. Dr. Józef Pelczar, przewodniczący.

CZŁONKOWIE WYDZIAŁU:

Ks. Dr. Bukowski Julian.
Dydyński Maryan.
Głuszkiewicz Józef.
Jabłoński Wincenty.
Prof. Dr. Kleczyński Józef, zast. przewodniczącego.
Langie Kazimierz.
Prof. Dr. Leo Juliusz.
Maciołowski Julian.
Dr. Małkiewicz Antoni, podskarbi.
Prof. Miklaszewski Juliusz.
Dr. Sokołowski August.
Dr. Starzewski Tadeusz.
Wojtyga Jan.
Żółtowski Ignacy.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW
KRAKOWSKIEGO TOW. OŚWIATY LUDOWEJ

za czas od 1 stycznia 1891 do 31 grudnia 1891.

I. Obrót kasowy.

A. Przychód.

1. Wkładki członków towarzystwa:		
za rok 1889	4 złr. — ct.	
„ „ 1890	187 „ 50 „	
„ „ 1891	1240 „ 85 „	
„ „ 1892	57 „ — „	1489 złr. 35 ct.
2. Dary		1291 „ 60 „
3. Subwencye		1805 „ — „
4. Odsetki funduszu obrotowego, żelaznego, konkursowego i depozytowego		414 „ 30 „
5. Zwrot za książki wysłane na żądanie różnych osób		197 „ 14 „
6. Różne inne dochody		72 „ — „
Razem dochód uzyskany w roku 1891 .		5269 złr. 39 ct.
7. Pozostałość z roku 1890		962 „ 82 „
Razem przychód . .		6232 złr. 21 ct.

B. Rozchód.

1. Kupno książek	2529 złr. 86 ct.	
2. Oprawa książek	750 „ 54 „	3280 złr. 40 ct.
3. Prenumerata czasopism dla czytelń . . .		1005 „ 40 „
4. Druk broszury „W stuletnią rocznicę konstytucyi 3-go maja“		208 „ — „
5. Koszta urządzania odczytów		54 „ 87 „
6. Różne wydatki na utrzymanie szkoły dla sług		113 „ — „

7. Na wydawnictwo „Rzemieślnika polskiego“		100 złr. — ct.
8. Koszta podróży delegata Wydziału na wystawę do Pragi		100 „ — „
9. Opłata należytości poczt. i kolej. od przesyłek książek i listów . .	254 złr. 05 ct.	
10. Potrzeby kancelaryjne . .	35 „ 95 „	
11. Pomoc kancelaryjna . . .	105 „ — „	
12. Czynsz najmu mieszkania, opał, światło, usługa, zbieranie wkładek i różne inne drobne wydatki . .	255 „ 35 „	
13. Druki	37 „ 50 „	687 „ 85 „
	Razem . .	5549 złr. 52 ct.
14. Do funduszu żelaznego		615 „ 88 „
15. Do funduszu konkursowego		4 „ 76 „
15. Do funduszu depozytowego		11 „ 43 „
	Razem . .	6181 złr. 59 ct.

Zestawienie:

Przychód	6232 złr. 21 ct.
Rozchód	6181 „ 59 „
Do przeniesienia na fundusz obrotowy r. 1892	50 złr. 62 ct.

II. Fundusz żelazny.

Stan w dniu 31 grudnia 1890	7267 złr. 01 ct.
Przychód z roku 1891	615 „ 88 „
Razem . .	7882 złr. 89 ct.

III. Fundusz konkursowy.

Stan w dniu 31 grudnia 1890	105 złr. 31 ct.
Przychód w r. 1891	4 „ 76 „
Razem . .	110 złr. 07 ct.

IV. Fundusz depozytowy.

Stan w dniu 31 grudnia 1890	252 złr. 12 ct.
Przychód w r. 1891	11 „ 43 „
Razem . .	263 złr. 55 ct.

Dr. Antoni Malkiewicz
podskarbi.

Komisya kontrolująca potwierdza zgodność tego zamknięcia z księgami Towarzystwa.

Michał Gołąb. *Henryk Müldner.*
Karol Rząca.

WYKAZ

objaśniający szczegółowy stan czytelń i bezpłatnych wypożyczalń z dniem 31 maja 1892 roku.

Nr. 1. **Bieżanów,** pow. *wielicki,* kier. prob. ks. Józef Kufel, dzieł 293 wartości 64 złr. 83 ct.

„ 2. **Bieńczyce,** pow *krakowski,* przy Kółku rolniczem, kier. Jan Ziemba gosp., dzieł 354 wartości 116 złr. 86 ct

„ 3. **Wola Justowska,** pow. *krakowski,* przy Kółku rolniczem, kierow. Antoni Lach naucz., dzieł 306 wartości 94 złr. 43 ct.

„ 4. **Wielopole Skrzyńskie,** pow. *ropczycki,* kier. Jan Matysek naucz., dzieł 340 wartości 112 złr. 35 ct.

„ 5. **Pobiedr,** pow. *wadowicki,* kier. ks. prob. Dr. Ludwik Jurgowski, dzieł 278 wartości 82 złr. 21 ct.

„ 6. **Szczakowa,** pow. *chrzanowski,* kier. J. Podgórski naucz., dzieł 320 wartości 100 złr. 55 ct.

„ 7. **Ciężkowice,** pow. *chrzanowski,* kier. Piotr Zaremba naucz., dzieł 290 wartości 88 złr. 2 ct.

„ 8. **Świątniki górne,** pow. *wielicki,* kier. Jan Malicki naucz., dzieł 264 wartości 82 złr. 82 ct.

„ 9. **Rybna,** pow. *krakowski,* kier. Stan. Sędera naucz., dzieł 220 wartości 61 złr. 8 ct.

„ 10. **Czernichów,** pow. *krakowski,* przy Kółku rolniczem, dzieł 168 wartości 51 złr. 60 ct.

„ 11. **Kobylany,** pow. *krakowski,* kier. Feliksa Bocheńska naucz., dzieł 195 wartości 57 złr. 79 ct.

„ 12. **Niepołomice,** pow. *bocheński,* kier. Konstanty Przybyłko naucz., dzieł 323 wartości 99 złr. 18 ct.

„ 13. **Siepraw,** pow. *wielicki,* kier. Jan Klimała naucz., dzieł 298 wartości 89 złr. 28 ct.

„ 14. **Mogilany,** pow. *wielicki,* kier. prob. ks. Walenty Piotrowski, liczy dzieł 288 wartości 89 złr. 38 ct.

„ 15. **Gdów,** pow. *wielicki,* kier. pocztmistrz Józef Ślósarczyk, dzieł 283 wartości 92 złr. 24 ct.

„ 16. **Dobczyce,** pow. *wielicki,* kier. Józef Kołczyński naucz., dzieł 318 wartości 106 złr. 80 ct.

„ 17. **Skawina,** pow. *wielicki,* kier. Eustachy Hałaciński naucz., dzieł 94 wartości 36 złr. 49 ct.

„ 18. **Regulice,** pow. *chrzanowski,* kier. K. Kirschner naucz., dzieł 298 wartości 86 złr. 38 ct.

„ 19. **Liszki,** pow. *krakowski,* przy Kółku rolniczem, kier. Stan. Niedzielski naucz., dzieł 275 wartości 84 złr. 67 ct.

„ 20. **Chorągwica,** pow. *wielicki,* zwinięta w r. 1890.

Nr. 21. **Rybitwy**, pow. *wielicki*, zwinięta w r. 1890.
„ 22. **Rząska szlachecka**, pow. *krakowski*, kier. Olga Fiszerówna naucz., dzieł 199 wartości 60 złr. 41 ct.
„ 23. **Wadowice**, przy Stowarzyszeniu rękodzielników, dzieł 88 w. 36 złr. 47 ct.
„ 34. **Ropczyce**, pow. *ropczycki*, kier. ks. Władysław Szymanek, dzieł 297 wartości 90 złr. 54 ct.
„ 25. **Łęki**, pow. *bialski*, kier. Piotr Białek naucz., dzieł 180 wartości 56 złr. 60 ct.
„ 26. **Kraków**, wypożyczalnia przy internacie kandydatów seminaryum męskiego, kier. ks. Józef Bielenin regens, dzieł 158 wartości 45 złr. 48 ct.
„ 27. **Raciborowice**, pow. *krakowski*, przy Kółku rol. kier. Stanisław Szarek, naucz., dzieł 268 wartości 72 złr. 65 ct.
„ 28. **Gaj**, pow. *wielicki*, kier. J. Kopens naucz., dzieł 269 wart. 70 złr. 87 ct.
„ 29. **Zabierzów**, pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Andrzej Myszal naucz., dzieł 336 wartości 96 złr. 52 ct.
„ 30. **Górna wieś**, pow. *myślenicki*, przy Kółku rolniczem, prob. ks. Antoni Dobrzański, dzieł 355 wartości 115 złr. 93 ct.
„ 31. **Ptaszkowa**, pow. *grybowski*, przy Kółku rolniczem, kier. Józef Wierzbicki, dzieł 339 wartości 103 złr. 1 ct.
„ 32. **Kraków**, wypożyczalnia przy Stowarzyszeniu czeladników św. Józefa, kier. ks. Dr. Julian Bukowski, dzieł 276 w 301 tomach, wart. 210 złr. 99 ct.
„ 33. **Podgórze**, wypożyczalnia przy szkole ludowej męskiej, kier. Wł. Bednarski, dzieł 144 wartości 148 złr. 98 ct.
„ 34. **Kraków**, wypożyczalnia przy szpitalu garnizonowym, dzieł 219 wartości 121 złr. 16 ct.
„ 35. **Kraków**, wypożyczalnia przy szpitalu cywilnym św. Łazarza, kier. dyr. Dr. Harajewicz, dzieł 127 wartości 61 złr. 84 ct.
„ 36. **Kraków**, wypożyczalnia w domu karnym, kier. prezydyum sądu karnego, dzieł 296 wartości 125 złr.
„ 37. **Rudno**, pow. *chrzanowski*, kier A. Nagiel naucz., dzieł 263 wartości 62 złr. 25 ct.
„ 38. **Rajcza**, pow. *żywiecki*, przy Kółku rolniczem, kier. Antoni Żelazny naucz., dzieł 250 wartości 63 złr. 74 ct.
„ 39. **Byczyna**, pow. *chrzanowski*, kier. Jan Bielecki naucz., dzieł 257 wartości 65 złr. 74 ct.
„ 40. **Dziekanowice**, pow. *wielicki*, kier. Kaz. Jodłowski naucz., dzieł 171 wartości 43 złr. 18 ct.
„ 41. **Łobzów**, pow. *krakowski*. kier. Ludwik Kołodziejczyk naucz., dzieł 283 wartości 83 złr. 53 ct.
„ 42. **Krowodrza**, pow. *krakowski*, kier. Piotr Żegestowski naucz., dzieł 259 wartości 75 złr. 81 ct.
„ 43. **Mogiła**, pow. *krakowski*, dzieł 104 wartości 32 złr. 87 ct.
„ 44. **Czarna**, pow. *ropczycki*, przy Kółku roln., kier. prob. ks. Fr. Ratowski, dzieł 141 wartości 42 złr. 92 ct.
„ 45. **Porąbka**, pow. *bialski*, kier. prob. ks. Wojciech Komperda, dzieł 255 wartości 70 złr. 9 ct.
„ 46. **Polanka**, pow. *myślenicki*, kier. Andrzej Nalepa wójt i przew. Kółka roln., dzieł 237 wartości 59 złr. 55 ct.
„ 47. **Mordarka**, pow. *limanowski*, kier. Szymon Dutka, przew. Kółka roln., dzieł 204 wartości 55 złr. 29 ct.
„ 48. **Wilamowice**, pow. *bialski*, przy Kółku roln., kier. Józef Latosiński naucz., dzieł 249 wartości 78 złr. 85 ct.
„ 49. **Poronin**, pow. *nowotarski*, kier. Szymon Olas naucz., dzieł 192 wartości 51 złr. 45 ct.
„ 50. **Szczucin**, pow. *dąbrowski*, przy Kółku roln., kier. Antoni Wajdowicz naucz., dzieł 236 wartości 67 złr. 77 ct.
„ 51. **Biskupice**, pow. *wielicki*, kier. Jan Trzewiczek organ., dzieł 131 w 142 tomach wartości 31 złr. 6 ct.
„ 52. **Bodzanów**, pow. *wielicki*, kier. prob. ks. Wojciech Szczurkowski, dzieł 200 w 211 tomach wartości 52 złr. 39 ct.

Nr. 53. **Zabłocie**, pow. *wielicki*, kier. wójt Jan Czop, dzieł 192 wartości 44 złr.
„ 54. **Bronowice wielkie**, pow. *krakowski*, kier. Antoni Kossowski naucz., dzieł 255 wartości 63 złr. 71 ct.
„ 55. **Wadowice górne**, pow. *mielecki*, przy Kółku roln., kier. Jan Stec naucz., dzieł 148 wartości 37 złr. 58 ct.
„ 56. **Sidzina**, pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. Antoni Blarowski naucz., dzieł 168 wartości 32 złr. 60 ct.
„ 57. **Lachowice**, pow. *żywiecki*, przy Kółku roln., kier. Józef Nowak, dzieł 128 w 139 tomach, wartości 35 złr. 98 ct.
„ 58. **Zygodowice**, pow. *wadowicki*, przy Kółku roln., kier. wójt Franciszek Dzióbek, dzieł 154 wartości 31 złr. 95 ct.
„ 59. **Tłuczań górna**, pow. *wadowicki*, kier. Adolf Bombola przy Kółku rol. dzieł 160 wartości 43 złr. 10 ct.
„ 60. **Witanowice**, pow. *wadowicki*, kier. ks. Wojciech Fiałek przew. Kółka roln., dzieł 138 w 149 tomach wartości 31 złr. 65 ct.
„ 61. **Buków**, pow. *wielicki*, kier. Walenty Sponder gosp., dzieł 132 wartości 28 złr. 99 ct.
„ 62. **Grojec**, pow. *chrzanowski*, kier. K. Gadomski naucz., dzieł 147 wartości 34 złr. 30 ct.
„ 63. **Złota**, pow. *brzeski*, kier. Marceli Cisek naucz., dzieł 153 wartości 36 złr. 34 ct.
„ 64. **Szaflary**, pow. *nowotarski*, kier. ks. Antoni Rayski, dzieł 192 wartości 62 złr. 15 ct.
„ 65. **Rudka**, pow. *tarnowski*, przełożony obszaru dworskiego i wójt gminy Walenty Szafrański, dzieł 150 wartości 33 złr. 85 ct.
„ 66. **Bór wilkowski**, (przeniesiona z Meszny) pow. *bialski*, kier. Józef Otrząsek, dzieł 174 wartości 44 złr. 88 ct.
„ 67. **Wilkowice**, pow. *bialski*, kier. prob. ks. Władysław Caneau, dzieł 225 wartości 59 złr. 51 ct.
„ 68. **Skotniki**, pow. *wielicki*, kier. Jan Kukulski naucz., dzieł 156 wartości 37 złr. 41 ct.
„ 69. **Zakliczyn**, pow. *brzeski*, przy Kółku roln., kier. Michał Tażbierski, dzieł 176 wartości 54 złr. 16 ct.
„ 70. **Stary Sącz**, pow. *nowosądecki*, kier. Antoni Waligóra przew. Kółka roln., dzieł 179 wartości 49 złr. 71 ct.
„ 71. **Klimkówka**, pow. *sanocki*, kier. Marcin Dziubek przew. Kółka roln., dzieł 184 wartości 39 złr. 91 ct.
„ 72. **Stróża**, pow. *myślenicki*, kier. sekretarz Kółka roln. Józef Pitała naucz., dzieł 124 wartości 24 złr. 84 ct.
„ 73. **Zakopane**, pow. *nowotarski*, kier. Walenty Staszel naucz., dzieł 219 wartości 59 złr. 19 ct.
„ 74. **Grabie**, pow. *wielicki*, kier. prob. ks. Skwarczyński, dzieł 145 wartości 22 złr. 98 ct.
„ 75. **Leńczc górne**, pow. *wadowicki*, kier. prob. ks. Fr. Chrobicki, dzieł 156 wartości 40 złr. 87 ct.
„ 76. **Bystra**, pow. *bialski*, kier. Tomasz Halama, dzieł 160 wart. 37 złr. 49 ct.
„ 77. **Mikuszowice**, pow. *bialski*, kier. Walenty Fijak, dzieł 153 w. 36 złr. 33 ct.
„ 78. **Paleśnica**, pow. *brzeski*, kier. Andrzej Gruszka naucz., dzieł 165 wart. 39 złr. 89 ct.
„ 79. **Brzeziny**, pow. *ropczycki*, kier. przew. Kółka roln. Tomasz Śliwa naucz., dzieł 143 wartości 38 złr. 47 ct.
„ 80. **Kraków**, wypożyczalnia przy bractwie dobrej śmierci, kier. zarząd tego Stowarzyszenia, dzieł 32 w 46 tomach wartości 19 złr. 80 ct.
„ 81. **Inwałd**, pow. *wadowicki*, kier. ks. Franciszek Kacz, dzieł 227 wartości 53 złr. 71 ct.
„ 82. **Nieciecza**, pow. *dąbrowski*, kier. Michał Słowik naucz., dzieł 162 wart. 35 złr. 24 ct.
„ 83. **Podstolice**, pow. *wielicki*, kier. ks. Antoni Gruszecki prob., dzieł 156 wartości 38 złr. 81 ct.
„ 84. **Grajów**, pow. *wielicki*, zwinięta w r. 1890.

Nr. 85. **Chochołów,** pow. *nowotarski*, kier. Jan Zych, dzieł 180 w. 38 złr. 39 ct.
„ 86. **Łapanów,** pow. *bocheński*, kier. Wojciech Mączka naucz., dzieł 106 wartości 15 złr. 34 ct.
„ 87. **Grobla,** pow. *bocheński*, kier. Michał Migdał naucz., dzieł 142 wartości 30 złr. 52 ct.
„ 88. **Skomielna biała,** pow. *myślenicki*, kier. Sebastyan Tworzydło naucz., dzieł 150 wartości 33 złr. 17 ct.
„ 89. **Ujście solne,** pow. *bocheński*, przy Kółku roln., kier. Stanisław Kruk, dzieł 166 wartości 42 złr. 26 ct.
„ 90. **Kamień,** pow. *nisiecki*, przy Kółku roln., kier. Aleksander Kuźniarski, dzieł 149 wartości 33 złr. 89 ct.
„ 91. **Wola wadowska,** pow. *mielecki*, kier. Alojzy Stiasny naucz., dzieł 136 wartości 28 złr. 87 ct.
„ 92. **Wampierzów,** pow. *mielecki*, kier. Ludwik Wiatr naucz., dzieł 130 wart. 25 złr. 75 ct.
„ 93. **Nienadowa,** pow. *kolbuszowski*, kier. Marcin Gdula, dzieł 142 wartości 29 złr. 95 ct.
„ 94. **Kłaj,** pow. *bocheński*, kier. ks. Ant. Pluciński, dzieł 178 w. 40 złr. 25 ct.
„ 95. **Bobrowa,** pow. *ropczycki*, kier. Zygmunt Babczyn naucz, dzieł 132 wartości 25 złr. 84 ct.
„ 96. **Czyżyny,** pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Tadeusz Holcer, dzieł 191 wartości 46 złr. 33 ct.
„ 97. **Wyciąże,** pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Ludwik Urbański, dzieł 195 wartości 47 złr. 8 ct.
„ 98. **Zwierzyniec,** pow. *krakowski*, kier. Ignacy Szulc naucz., dzieł 101 wartości 15 złr. 47 ct.
„ 99. **Wieliczka,** wypożyczalnia ruchoma pod kier. Dra Józefa Kownackiego, dzieł 138 wartości 28 złr. 12 ct.
„ 100. **Wieliczka,** wypożyczalnia ruchoma druga, zwinięta w r. 1890.
„ 101. **Łozowa,** pow. *tarnopolski*, przy Kółku roln., kier. ks. Jan Skurzak, dzieł 108 wartości 15 złr. 82 ct.
„ 102. **Kolanów,** pow. *bocheński*, przy Kółku roln., kier. Jan Stokłosa, dzieł 108 wartości 15 złr. 75 ct.
„ 103. **Łętownia,** pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. Tomasz Palarczyk naucz., dzieł 190 wartości 47 złr. 37 ct.
„ 104. **Gać,** pow. *łańcucki*, przy Kółku roln., kier. Wojciech Brożbar, dzieł 91 wartości 12 złr. 96 ct.
„ 105. **Sowliny,** pow. *limanowski*, przy Kółku roln., kier. Kasper Sułkowski, dzieł 124 wartości 22 złr. 50 ct.
„ 106. **Jawiszowice,** pow. *bialski*, przy Kółku roln., kier. ks. Ant. Dubowski prob., liczy dzieł 150 wartości 34 złr. 36 ct.
„ 107. **Lubień,** pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. ks. Wawrzyniec Solak, dzieł 174 wartości 41 złr. 76 ct.
„ 108. **Grzechynia,** pow. *myślenicki*, kier. Jan Kanty Tatara naucz., sekretarz Kółka roln., dzieł 88 wartości 12 złr. 82 ct.
„ 109. **Lipowa,** pow. *żywiecki*, kier. Józef Adler, dzieł 78 wart. 11 złr. 56 ct.
„ 110. **Prusy,** pow. *krakowski*, kier. Stanisław Laskowski naucz., dzieł 158 wartości 34 złr. 72 ct.
„ 111. **Sanok,** przy domu więziennym, kier. prezydyum sądu obwodowego, dzieł 100 wartości 16 złr. 21 ct.
„ 112. **Chechły,** pow. *ropczycki*, kier. Winc. Wójcikiewicz naucz., dzieł 83 wartości 12 złr.
„ 113. **Tarnobrzeg,** pow. *tarnobrzeski*, kier. Jan Michalik naucz., dzieł 199 wartości 55 złr. 34 ct.
„ 114. **Golcowa,** pow. *brzozowski*, przy Kółku roln., kier. ks. Szczęsny Rudnicki, dzieł 103 wartości 19 złr. 24 ct.
„ 115. **Łęg ad Partyń,** pow. *tarnowski*, kier. Jan Wertz naucz., dzieł 97 wartości 16 złr. 62 ct.
„ 116. **Rzuchowa,** pow. *tarnowski*, przy Kółku roln., kier. Jan Frączkowski naucz., dzieł 96 wartości 21 złr. 69 ct.

Nr. 117. **Biała,** przy stowarzyszeniu czeladników katolickich, dzieł 199 wartości 63 złr. 77 ct.

„ 118. **Krościenko wyżne,** pow. *krośnieński,* imienia „Ks. Wojciecha Michny“, kier. Jan Józefowicz naucz., dzieł 242 wartości 73 złr. 59 ct.

„ 119. **Radziechowy,** pow. *żywiecki,* przy Kółku roln., kier. Wojc. Kudłacik naucz., dzieł 133 wartości 39 złr. 56 ct.

„ 120. **Dylęgówka,** pow. *rzeszowski,* kier. Antoni Weiss naucz., dzieł 72 wartości 21 złr. 17 ct.

„ 121. **Frydrychowice,** pow. *wadowicki,* przy Kółku roln., kier. ks. Stan. Janiczak, dzieł 184 wartości 49 złr. 75 ct.

„ 122. **Grębów,** pow. *tarnobrzeski,* przy Kółku roln., kier. Fran. Kozdraś, dzieł 76 wartości 18 złr. 96 ct.

„ 123. **Samocice,** pow. *dąbrowski,* kier. ks. Stanisław Rzepecki, dzieł 134 wart. 37 złr. 52 ct.

„ 124. **Mokrzyszów,** pow. *tarnobrzeski,* przy Kółku roln., kier. Juliusz Surowiecki naucz., dzieł 109 wartości 21 złr. 53 ct.

„ 125. **Jastrzębia,** pow. *grybowski,* kier. Jan Fyda naucz., dzieł 79 wartości 17 złr. 26 ct.

„ 126. **Bratucice-Okulice,** pow. *bocheński,* kier. ks. Jędrzej Mucha, dzieł 133 wartości 31 złr. 10 ct.

„ 127. **Zembrzyce,** pow. *wadowicki,* kier. Paweł Cyankiewicz naucz., dzieł 151 wartości 40 złr. 54 ct.

„ 128. **Biały Dunajec,** pow. *nowotarski,* kier. Józef Szaflarski naucz., dzieł 76 wartości 16 złr. 75 ct.

„ 129. **Nowe Bystre,** pow. *nowotarski,* kier. ks. Leopold Brossig, dzieł 75 w 86 tomach wartości 21 złr. 90 ct.

„ 130. **Jordanów,** pow. *myślenicki,* kier. Jan Bieleś naucz., dzieł 110 w 121 tomach wartości 31 złr. 10 ct.

„ 131. **Bystra,** pow. *myślenicki,* kier. Józef Duda, dzieł 75 wart. 17 złr. 45 ct.

„ 132. **Tuszów narodowy,** pow. *mielecki,* kier. Jan Misiaczek naucz., dzieł 75 wartości 15 złr. 19 ct.

„ 133. **Wiśniowa,** pow. *wielicki,* kier. Józef Sadowski naucz., dzieł 75 wartości 15 złr. 42 ct.

„ 134. **Wrzawy,** pow. *tarnobrzeski,* przy Kółku roln., kier. ks. Jan Stępień, dzieł 100 wartości 21 złr. 95 ct.

„ 135. **Gorzków,** pow. *bocheński,* kier. wójt Jan Lohn, dzieł 96 w. 20 złr. 78 ct.

„ 136. **Gierczyce,** pow. *bocheński,* kier. Jan Zając, dzieł 96 wart. 20 złr. 78 ct.

„ 137. **Łapczyce,** pow. *bocheński,* kier. Jan Dybczak naucz., dzieł 96 wartości 20 złr. 78 ct.

„ 138. **Bachowice,** pow. *wadowicki,* kier. Izydor Kądzioła, dzieł 67 wartości 12 złr. 48 ct.

„ 139. **Nowy Sącz,** przy domu więziennym, kier. Leon Barbacki naucz., dzieł 77 wartości 12 złr. 41 ct.

„ 140. **Rudawa,** pow. *chrzanowski,* kier. Stanisław Polaczek naucz., dzieł 173 wartości 42 złr. 88 ct.

„ 141. **Radziszów,** pow. *myślenicki,* dzieł 90 wartości 15 złr. 37 ct.

„ 142. **Jeżowe,** pow. *nisiecki,* przy Kółku roln., kier. Bartłomiej Siudak, dzieł 81 w 92 tomach wartości 20 złr. 32 ct.

„ 143. **Raciechowice,** pow. *wielicki,* przy Kółku roln., dzieł 103 wartości 20 złr. 42 ct.

„ 144. **Olszanica,** pow. *krakowski,* przy Kółku roln., kier. Józef Orzechowski naucz., dzieł 162 wartości 37 złr. 39 ct.

„ 145. **Lubocza,** pow. *krakowski,* kier. Karol Chlebowski, dzieł 177 wartości 41 złr. 30 ct.

„ 146. **Józefów,** pow. *mielecki,* kier. Jan Frej, dzieł 90 wart. 16 złr. 45 ct.

„ 147. **Janowice,** pow. *tarnowski,* przy Kółku roln., kier. Franciszek Regiec naucz., dzieł 80 wartości 14 złr. 83 ct.

„ 148. **Wola rusiecka,** pow. *krakowski,* kier. właśc. wsi Julian Baczyński, dzieł 177 wartości 43 złr. 8 ct.

Nr. 149. **Rudnik,** pow. *nisiecki,* przy Kółku roln., kier. Jan Niewolkiewicz naucz., dzieł 90 wartości 16 złr 86 ct.

„ 150. **Trzemieśnia,** pow. *myślenicki,* kier. Piotr Rabczyński naucz., dzieł 75 wartości 11 złr. 25 ct.

„ 151. **Bysina,** pow. *myślenicki,* przy Kółku roln., kier. przew. Kółka Józef Czepiel, liczy dzieł 75 wartości 10 złr. 41 ct.

„ 152. **Krzyż,** pow. *tarnowski,* kier. Jan Jarosz naucz., dzieł 185 w. 44 złr. 75 ct.

„ 153. **Rabka,** pow. *myślenicki,* przy Kółku roln., kier. ks. Franc. Nowobilski, dzieł 195 wartości 56 złr. 60 ct.

„ 154. **Zaleszany,** pow. *tarnobrzeski,* przy Kółku roln., kier. ks. Bolesław Wodyński, dzieł 101 wartości 18 złr. 52 ct.

„ 155. **Chorzelów,** pow. *mielecki,* przy Kółku roln., kier. Edward Małek naucz., dzieł 101 wartości 18 złr. 52 ct.

„ 156. **Gromnik,** pow. *tarnowski,* kier. Stanisław Golonka naucz., dzieł 101 wartości 18 złr. 52 ct.

„ 157. **Sonina,** pow. *łańcucki,* kier. Józef Turek naucz., dzieł 101 w. 18 złr. 52 ct.

„ 158. **Zagórnik,** pow. *wadowicki,* przy Kółku roln., kier. Jan Polak, dzieł 101 wartości 18 złr. 52 ct.

„ 159. **Jachówka,** pow. *myślenicki,* przy Kółku roln., kier. Julian Bedronek naucz., dzieł 101 wartości 18 złr. 52 ct.

„ 160. **Krzyżowa,** pow. *żywiecki,* przy Kółku roln., kier. Józef Jędrysek naucz., dzieł 102 wartości 18 złr. 62 ct.

„ 161. **Krościenko nad Dunajcem,** pow. *nowotarski,* przy Kółku roln., kier. Błażej Druciak naucz., dzieł 244 wartości 79 złr. 54 ct.

„ 162. **Jaślany,** pow. *mielecki,* kier. Ksawery Bosak, dzieł 102 w. 18 złr. 62 ct.

„ 163. **Przebieczany,** pow. *wielicki,* kier. gosp. Jan Rzeszot, dzieł 102 wartości 18 złr. 62 ct.

„ 164. **Gorzyce,** pow. *tarnobrzeski,* przy Kółku roln., kier. Michał Krzyżek naucz., dzieł 102 wartości 18 złr. 62 ct.

„ 165. **Iwkowa,** pow. *brzeski,* kier. Wojciech Salabura naucz., dzieł 102 wartości 18 złr. 62 ct.

„ 166. **Ulanów,** pow. *niski,* przy Kółku roln, kier. Jan Zabierzowski naucz., dzieł 102 wartości 18 złr. 62 ct.

„ 167. **Złotniki,** pow. *mielecki,* przy Kółku roln., kier. Jan Gerlak naucz., dzieł 102 wartości 18 złr. 62 ct.

„ 168. **Spytkowice,** pow. *myślenicki,* kier. Józef Bala naucz., dzieł 168 wartości 43 złr. 12 ct.

„ 169. **Myślachowice,** pow. *chrzanowski,* kier. Władysław Mach naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

„ 170. **Pstrągowa,** pow. *ropczycki,* przy Kółku roln., kier. ks. Winc. Wnęk, dzieł 120 wartości 26 złr. 68 ct.

„ 171. **Kozy,** pow. *bialski,* przy Kółku roln., kier. ks. Franciszek Chowaniec, dzieł 177 wart. 44 złr. 87 ct.

„ 172. **Przeworsk,** pow. *łańcucki,* kier. ks. Stan. Sypniewski, dzieł 145 w 156 tomach wartości 43 złr. 28 ct.

„ 173. **Sobolów,** pow. *bocheński,* kier. Ant. Pallan, dzieł 100 wart. 17 złr. 4 ct.

„ 174. **Trzebinia,** pow. *chrzanowski,* kier. Franciszek Matyja naucz., dzieł 193 wartości 50 złr. 13 ct.

„ 175. **Rzochów,** pow. *mielecki,* przy Kółku roln., kier. Paweł Nowicki, dzieł 120 wartości 26 złr. 68 ct.

„ 176. **Nowy Wiśnicz,** pow. *bocheński,* przy Kółku roln., kier. Teodor Bernadzikiewicz, dzieł 120 wartości 26 złr. 68 ct.

„ 177. **Ostrów,** pow. *ropczycki,* kier. Emilia Cichocka, dzieł 100 w. 17 złr. 4 ct.

„ 178. **Kraków,** wypożyczalnia przy klinice lekarskiej. kier. Dr. Józef Surzycki, dzieł 100 wartości 20 złr. 60 ct.

„ 179. **Zassów,** pow. *pilzneński,* zwinięta w r. 1891.

„ 180. **Miechocin,** pow. *tarnobrzeski,* kier. Krogólski naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

„ 181. **Chmielów,** pow. *tarnobrzeski,* przy Kółku roln., kier. Józef Jachimowski naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

Nr. 182. **Mszana dolna,** pow. *limanowski*, kier. Michał Skumiel naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

„ 183. **Bieńkówka,** pow. *myślenicki*, kier. Klemens Zagórski naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

„ 184. **Jeleń,** pow. *chrzanowski*, przy Kółku roln., kier. Jan Jarosz naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

„ 185. **Stare miasto,** pow. *łańcucki*, kier. Antoni Heilmann naucz., dzieł 100 wartości 17 złr. 4 ct.

„ 186. **Ryczów,** pow. *wadowicki*, przy Kółku roln., kier. Józef Bandoła naucz., dzieł 169 wartości 31 złr. 30 ct.

„ 187. **Kokotów,** pow. *wielicki*, kier. przełożona ochronki Rozalia Tyrka, dzieł 130 wart. 31 złr. 56 c..

„ 188. **Stara wieś,** pow. *bialski*, przy Kółku roln., kier. Józef Fox naucz., dzieł 205 wartości 52 złr. 73 ct.

„ 189. **Olesno,** pow. *dąbrowski*. kier. ks. prob. Franciszek Gawłowicz, dzieł 79 w 90 tomach wartości 20 złr. 67 ct.

„ 190. **Korczyn,** pow. *krośnieński*. kier. Józef Bogacki naucz., dzieł 127 w 138 tomach wartości 40 złr. 77 ct.

„ 191. **Posada sanocka,** pow. *sanocki*, kier. Jędrzej Olszański naucz., dzieł 98 wartości 17 złr. 45 ct.

„ 192. **Chocznia,** pow. *wadowicki*, przy Kółku roln., kier. Franciszek Wiśniowski naucz., dzieł 102 wartości 25 złr. 84 ct.

„ 193. **Nockowa,** pow. *ropczycki*, kier. Antoni Szeiner właść. realności, dzieł 100 wartości 17 złr. 38 ct.

„ 194. **Rzepiennik strzyżewski,** pow. *gorlicki*, przy Kółku roln., kier. Piotr Ryndak naucz., dzieł 104 wartości 26 złr. 30 ct.

„ 195. **Rzepiennik suchy,** pow. *gorlicki*, kier. Bolesław Taszycki, dzieł 90 wartości 18 złr. 50 ct.

„ 196. **Rzepiennik marciszewski,** pow. *gorlicki*, kier. Ludwik Trzecieski naucz., dzieł 90 wartości 18 złr. 50 ct.

„ 197. **Kraków,** wypożyczalnia przy szkole sług żeńskich, kier. dyr. Julian Maciołowski, dzieł 361 wartości 112 złr. 38 ct.

„ 198. **Waksmund,** pow. *nowotarski*, kier. Wojciech Waksmundzki, dzieł 108 wartości 25 złr. 41 ct.

„ 199. **Brzegi,** pow. *wielicki*, kier. wójt Franciszek Habina, dzieł 116 wartości 28 złr. 5 ct.

„ 200. **Kuryłówka,** pow. *łańcucki*, kier. Mikołaj Horoszko naucz., dzieł 125 wartości 31 złr. 56 ct.

„ 201. **Gniewczyna,** pow. *łańcucki*, przy Kółku roln., kier. Ignacy Kamprat, dzieł 104 wartości 28 złr. 92 ct.

„ 202. **Siennów,** pow. *łańcucki*, przy Kółku roln., kier. Franciszek Siuzdak naucz., dzieł 105 wartości 27 złr. 36 ct.

„ 203. **Budziwój,** pow. *rzeszowski*, kier. Józef Mach naucz., dzieł 126 wartości 31 złr. 80 ct.

„ 204. **Raciborsko,** pow. *wielicki*, kier. Maryan Dydyński właściciel dóbr, dzieł 148 wartości 40 złr. 56 ct.

„ 205. **Szczawnica,** pow. *nowotarski*, kier. Jan Chełmecki naucz., dzieł 139 wartości 40 złr. 56 ct.

„ 206. **Tyniec,** pow. *wielicki*, przy Kółku roln., kier. Józef Mazurkiewicz, dzieł 113 wartość 31 złr. 66 ct.

„ 207. **Przecław,** pow. *mielecki*, kier. ks. Józef Grakowski prob., dzieł 146 w 157 tomach wartości 43 złr. 77 ct.

„ 208. **Lipnik,** pow. *bialski*, kier. ks. Leopold Fleischer prob., dzieł 244 wartości 75 złr.

„ 209. **Przewrotne,** pow. *rzeszowski*, przy Kółku roln., kier. Zdzisław Krzywka naucz., dzieł 110 wartości 32 złr. 17 ct.

„ 210. **Międzybrodzie,** pow. *bialski*, przy Kółku roln., kier. ks. Piotr Graczyński prob., dzieł 115 wartości 26 złr. 85 ct.

„ 211. **Kamionka wielka,** pow. *grybowski*, kier. ks. Ignacy Wojnarowicz prob., dzieł 126 wartości 31 złr. 77 ct.

Nr. 212. **Olszówka**, pow. *limanowski*, kier. ks. Stanisław Gajewski prob., dzieł 119 wartości 31 złr. 68 ct.

„ 213. **Krzeszów**, pow. *żywiecki*, przy Kółku roln., kier. ks. Stanisław Niziołek, dzieł 120 wartości 32 złr. 28 ct.

„ 214. **Piskorowice**, pow. *jarosławski*, kier. Stanisław Lisowski naucz., dzieł 121 wartości 32 złr. 39 ct.

„ 215. **Żeglce**, pow. *krośnieński*, przy Kółku roln., kier. Roman Szóstkiewicz naucz., dzieł 117 wartości 31 złr. 75 ct.

„ 216. **Zręcin**, pow. *krośnieński*, kier. Jan Sielecki naucz., dzieł 110 wartości 25 złr. 25 ct.

„ 217. **Bóbrka**, pow. *krośnieński*, kier. ks. Antoni Rożeń prob., dzieł 110 wartości 31 złr. 27 ct.

„ 218. **Ranizów**, pow. *kolbuszowski*, przy Kółku roln., kier. Mateusz Ferensiak naucz., dzieł 110 wartości 31 złr. 27 ct.

„ 219. **Maruszyna**, pow. *nowotarski*, kier. Stanisław Bryjewski naucz., dzieł 110 wartości 28 złr. 43 ct.

„ 220. **Chłopice**, pow. *jarosławski*, kier. ks. Wojciech Michna prob., dzieł 145 w 156 tomach wartości 45 złr. 36 ct.

„ 221. **Kościelisko**, pow. *nowotarski*, kier. Jan Garbień naucz., dzieł 80 wartości 18 złr.

„ 222. **Wysoka**, pow. *łańcucki*, kier. Jan Antosz naucz., dzieł 83 wartości 18 złr. 56 ct.

„ 223. **Nowosielec**, pow. *łańcucki*, kier. Stanisław Opioła naucz., dzieł 160 wartości 42 złr. 36 ct.

„ 224. **Nienadowa**, pow. *przemyski*, kier. Benoni Fleszer naucz., dzieł 80 wartości 18 złr. 37 ct.

„ 225. **Kopki**, pow. *niski*, dzieł 80 wart. 18 złr. 52 ct.

„ 226. **Grudna dolna-górna**, pow. *pilznieński*, przy Kółku roln., kier. Jan Bądkowski przew. Kółka roln., dzieł 93 wart. 25 złr. 92 ct.

„ 227. **Osiek**, pow. *bialski*, kier. ks. Fr. Zadęcki prob., dzieł 115 w. 32 złr. 72 ct.

„ 228. **Siedlce**, pow. *bocheński*, kier. Stanisław Gondek naucz., dzieł 80 wartości 17 złr. 51 ct.

„ 229. **Żmiąca**, pow. *limanowski*, przy Kółku roln., kier. Stan. Uryga wójt, dzieł 80 wartości 18 złr. 14 ct.

„ 230. **Paczółtowice**, pow. *krakowski*, kier. Jan Furdzik naucz., dzieł 80 w 91 tomach wart. 21 złr. 99 ct.

„ 231. **Uszew**, pow. *brzeski*, dzieł 80 w 91 tomach wartości 26 złr. 28 ct.

„ 232. **Trzebieńczyce**, pow. *wadowicki*, kier. Jan Lasak naucz. dzieł 80 wart. 17 złr. 19 ct.

„ 233. **Olszyny**, pow. *brzeski*, kier. Jan Biestek naucz., dzieł 80 w. 21 złr. 29 ct.

„ 234. **Grochowe**, pow. *mielecki*, kier. Jan Petraszyński naucz., dzieł 82 wart. 22 złr. 19 ct.

„ 235. **Żabno**, pow. *dąbrowski*, kier. Karol Wilczkiewicz naucz., dzieł 166 wartości 52 złr. 70 ct.

„ 236. **Poręba wielka**, pow. *bialski*, przy Kółku roln., kier. Franc. Klima przew. Kółka roln., dzieł 80 wart. 17 złr. 77 ct.

„ 237. **Mała**, pow. *ropczycki*, kier. ks. Wojciech Rutkowski prob., dzieł 80 w 91 tomach wartości 22 złr. 40 ct.

„ 238. **Lubatówka**, pow. *krośnieński*, kier. Ludwik Jedliński naucz., dzieł 94 wart. 20 złr. 52 ct.

„ 239. **Pisarzowice**, pow. *bialski*, kier. Józef Szyska naucz., dzieł 144 wartości 43 złr. 82 ct.

„ 240. **Dąbrowica**, pow. *tarnobrzeski*, kier. Ignacy Krogulski naucz., dzieł 80 wart. 19 złr. 45 ct.

„ 241. **Antoniów**, pow. *tarnobrzeski*. kier. Michał Puk naucz., dzieł 182 wart. 49 złr. 33 ct.

„ 242. **Pysznica**, pow. *nisiecki*, kier. ks. Wiktor Barwik, dzieł 80 w. 18 złr. 98 ct.

„ 243. **Skrzyszów**, pow. *ropczycki*, kier. Michał Oleksy naucz., dzieł 80 wart. 17 zł. 80 ct.

Nr. 244. **Zagórzany**, pow. *gorlicki*, kier. Wawrzyniec Kosiba naucz., dzieł 80 wart. 18 złr. 8 ct.

„ 245. **Maszkowice**, pow. *nowosądecki*, kier. Jan Babik b. wójt, dzieł 80 wart. 16 złr. 66 ct.

„ 246. **Ostrusza**, pow. *grybowski*, kier. Stan. Średniawa naucz., dzieł 80 w 91 tomach wart. 23 złr. 92 ct.

„ 247. **Rdziostów**, pow. *nowosądecki*, kier. Stan. Potoczek wójt, dzieł 73 wart. 18 złr. 22 ct.

„ 248. **Falkowa**, pow. *nowosądecki* kier. Franc. Kowacz wójt, dzieł 80 wartości 19 złr. 97 ct.

„ 249. **Siedliszowice**, pow. *dąbrowski*, kier. Jan Żmuda naucz., dzieł 97 wart. 23 złr. 21 ct.

„ 250. **Podhajce**, pow. *podhajecki*, przy Kółku roln, kier. Mikołaj Niedźwiedzki naucz., dzieł 113 w 124 tomach wart. 41 złr. 43 ct.

„ 251. **Kułaczkowce**, pow. *kołomyjski*, przy Kółku roln., kier. Stan. Sajewicz kowal, dzieł 113 wartości 32 złr. 44 ct.

„ 252. **Koszlaki**, pow. *zbarazki*, kier. ks. Wacław Zakrzewski prob., dzieł 137 w 148 tomach wartości 37 złr. 13 ct.

„ 253. **Zawałów**, pow. *podhajecki*, przy Kółku roln., kier. ks. Karol Stecz prob., dzieł 90 w 101 tomach wartości 35 złr. 2 ct.

„ 254. **Błażowa**, pow. *rzeszowski*, kier. J. N. Wassung naucz., dzieł 130 wartości 33 złr. 61 ct.

„ 255. **Brzyskowola**, pow. *łańcucki*, kier. Bazyli Kiszakiewicz naucz., dzieł 115 wartości 23 złr. 74 ct.

„ 256. **Janowice**, pow. *bialski*, przy Kółku roln., kier. Jan Kubik przewod. Kółka roln., dzieł 125 wart. 27 złr. 32 ct.

„ 257. **Dobra szlachecka**, pow. *dobromilski*, przy Kółku roln., kier. Andrzej Dobrzański przew. Kółka roln., dzieł 127 wartości 35 złr. 17 ct.

„ 258. **Komorowice**, pow. *bialski*, kier. Jan Jaworski naucz, dzieł 119 wartości 28 złr. 60 ct.

„ 259. **Królówka**, pow. *bocheński*, przy Kółku roln., kier. Franciszek Zawisza naucz., dzieł 100 wart. 33 złr. 55 ct.

„ 260. **Bukowsko**, pow. *sanocki*, przy Kółku roln., kier. Kazimierz Rodkiewicz przew. Kółka roln., dzieł 143 w 154 tomach wart. 44 złr. 56 ct.

„ 261. **Lipnica górna**, pow. *bocheński*, kier. Antoni Wroniewicz naucz., dzieł 128 wart. 30 złr. 13 ct.

„ 262. **Wola Gołego**, pow. *tarnobrzeski*, kier. Jan Siekierski naucz., dzieł 106 wart. 21 złr. 93 ct.

„ 263. **Ropa**, pow. *gorlicki*, kier. Szymon Lach nauczyciel, dzieł 127 wartości 32 złr. 53 ct.

„ 264. **Mędrzechów**, pow. *dąbrowski*, kier. Bolesław Jasiński naucz., dzieł 113 wart. 25 złr. 88 ct.

„ 265. **Budzów**, pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., dzieł 169 wartości 45 złr. 86 ct.

„ 266. **Przybyły**, pow. *mielecki*, przy Kółku roln., kier. Franciszek Krempa naucz., sekr. Kółka roln., dzieł 92 wart. 25 złr. 74 ct.

„ 267. **Sufczyn**, pow. *brzeski*, przy Kółku roln., kier. Józef Michałek naucz., dzieł 100 wartości 25 złr. 77 ct.

„ 268. **Droginia**, pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. Antoni Ceremuga naucz., dzieł 120 wart. 28 złr. 77 ct.

„ 269. **Glinik polski**, pow. *jasielski*, przy Kółku roln., kier. Jan Ćwiok naucz., dzieł 104 wartości 26 złr. 29 ct.

„ 270. **Wielogłowy**, pow. *nowosądecki*, kier. Józef Zaremba naucz., dzieł 98 wartości 27 złr. 80 ct.

„ 271. **Gródek**, pow. *grybowski*, przy Kółku roln., kier. Jan Mieszczak naucz., dzieł 115 wartości 26 złr. 52 ct.

„ 272. **Rozembark**, pow. *gorlicki*, przy Kółku roln., kier. ks. Antoni Tenczar wik., dzieł 126 wart. 31 złr. 40 ct.

„ 273. **Krzeczów**, pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. Jakób Marszałek przew. Kółka rol., dzieł 112 wartości 24 złr. 89 ct.

Nr. 274. **Jasionów**, pow. *brzozowski*, przy Kółku roln., kier. Jan Bargiel naucz., dzieł 181 wart. 35 złr. 46 ct.

„ 275. **Ślemień**, pow. *żywiecki*, kier. ks. Tomasz Czapela prob., dzieł 109 wartości 23 złr. 26 ct.

„ 276. **Mikołajowice**, pow. *tarnowski*, przy Kółku roln., kier. Michał Wytrwał naucz., dzieł 105 wartości 29 złr. 96 ct.

„ 177. **Dwory**, pow. *bialski*, kier. Ludwik Gancarz naucz., dzieł 118 wartości 27 złr. 63 ct.

„ 278. **Leszczyny**, pow. *bialski*, kier. ks. Leopold Fleischer prob., dzieł 160 w 171 tomach wart. 55 złr. 67 ct.

„ 279. **Gwoźnica górna**, pow. *rzeszowski*, kier. Józef Wyżykowski naucz., dzieł 107 wartości 23 złr. 68 ct.

„ 280. **Bronowice małe**, pow. *krakowski*, kier. Sebastyan Cholewka naucz., dzieł 111 wart. 25 złr. 80 ct.

„ 281. **Jazowsko**, pow *nowosądecki*, kier. ks. Maciej Maryniarczyk prob., dzieł 184 wartości 50 złr. 47 ct.

„ 282. **Dobra**, pow. *limanowski*, kier. ks. Aleksander Bogusz prob., dzieł 130 wartości 32 złr. 45 ct.

„ 283. **Włosienica**, pow. *bialski*, kier. Karol Dydusiak gosp., dzieł 112 wartości 26 złr. 71 ct.

„ 284. **Łagiewniki**, pow. *wielicki*, zwinięta w r. 1891.

„ 285. **Bystra**, pow. *gorlicki*, kier. Jan Walter naucz., dzieł 104 wartości 21 złr. 72 ct.

„ 286. **Nowy Sącz**, wypożyczalnia ruchoma, kier. ks. Ludwik Kozak wik., dzieł 121 wart. 30 złr. 87 ct.

„ 287. **Słupia**, pow. *limanowski*, kier. Aleks. Dydyński wł. dóbr, dzieł 104 wartości 22 złr.

„ 288. **Dubiecko**, pow. *przemyski*, kier. Franc. Ficowski naucz., dzieł 116 wartości 27 złr. 71 ct.

„ 289. **Gruszów**, pow. *wielicki*, kier. ks. Andrzej Rudnicki prob., dzieł 110 wartości 22 złr. 45 ct.

„ 290. **Świniarsko**, pow. *nowosądecki*, przy Kółku roln., kier. Adam Czajka naucz., dzieł 108 wartości 20 złr. 49 ct.

„ 291. **Równe**, pow. *krośnieński*, kier. Piotr Litarowicz naucz., dzieł 108 wart. 20 złr. 26 ct.

„ 292. **Sędziszów**, pow. *ropczycki*, przy Kółku roln., kier. Józef Szczepanik naucz., dzieł 155 wart. 39 złr. 77 ct.

„ 293. **Rosochowaciec**, pow. *podhajecki*, przy Kółku roln., kier. Karol Jabłoński naucz., dzieł 144 wartości 34 złr. 28 ct.

„ 294. **Sucha**, pow. *żywiecki*, kier. Antoni Rudnicki naucz., dzieł 139 wartości 32 złr. 35 ct.

„ 295. **Gołogóry**, pow. *złoczowski*, przy Kółku roln., kier. Emil Buchert organista, dzieł 129 wart. 30 złr. 59 ct.

„ 296. **Nozdrzec**, pow. *brzozowski*, przy Kółku roln, kier. ks. Stan. Schenker prob. dzieł 100 wart. 15 złr. 50 ct.

„ 297. **Domosławice**, pow. *brzeski*, kier. Ant. Glodt naucz., dzieł 103 wartości 18 złr. 24 ct.

„ 298. **Zawadka**, pow. *jasielski*, kier. Helena Strzelbicka wł. dóbr, dzieł 100 wartości 17 złr. 95 ct.

„ 299. **Cięcina** (przeniesiona z Węgierskiej górki), pow. *żywiecki*, kier. Tomasz Ślusarek naucz., dzieł 130 wart. 31 złr. 65 ct.

„ 300. **Sułkowice**, pow. *myślenicki*, kier. Wojciech Kalinowski naucz., dzieł 132 wartości 30 złr. 82 ct.

„ 301. **Jasienica**, pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. Jan Strzelec wł. realn., dzieł 114 wart. 26 złr. 43 ct.

„ 302. **Stara wieś**, pow. *limanowski*, przy Kółku roln., kier. ks. Kaz. Łazarski prob., dzieł 110 wart. 26 złr. 18 ct.

„ 303. **Limanowa**, pow. *limanowski*, kier. Jakób Bulanda wł. realn., dzieł 142 wartości 36 złr. 6 ct.

Nr. 304. **Jaworzno***), pow. *chrzanowski*, kier. ks. Wład. Jelonek, dzieł 148 wart. 43 złr. 82 ct.

„ 305. **Andrychów**, pow. *wadowicki*, kier. Michał Mrugacz naucz., dzieł 239 wart. 73 złr. 86 ct.

„ 306. **Zawoja**, pow. *myślenicki*, przy Kółku roln., kier. Marcin Zemlik k. r., dzieł 140 wartości 39 złr. 26 ct.

„ 307. **Swoszowice**, pow. *wielicki*, przy Kółku roln., kier. Floryan Kotowski naucz., dzieł 104 wart. 28 złr. 11 ct.

„ 308. **Stojanów**, pow. *Kamionka strumiłowa*, przy Kółku roln., kier. ks. Jan Szuber prob., dzieł 154 wart. 41 złr. 44 ct.

„ 309. **Wróblowice**, pow. *tarnowski*, kier. Jędrzej Dulian naucz., dzieł 105 wart. 19 złr. 94 ct.

„ 310. **Klikowa**, pow. *tarnowski*, przy Kółku roln., kier. Henryk Woefle naucz., dzieł 108 wart. 22 złr. 47 ct.

„ 311. **Wołowice**, pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Jan Kuźma naucz., dzieł 132 wart. 31 złr. 75 ct.

„ 312. **Stronie**, pow. *limanowski*, przy Kółku roln., kier. Marya Sullakówna naucz., dzieł 100 wart. 19 złr. 30 ct.

„ 313. **Giedlarowa**, pow. *łańcucki*, kier. Zdzisław Babka naucz., dzieł 136 wartości 33 złr. 87 ct.

„ 314. **Drohobyczka**, pow. *przemyski*, kier. Karol Jakubowski naucz., dzieł 109 wart. 21 złr. 84 ct.

„ 315. **Tłuste**, pow. *Zaleszczyki*. kier. Józef Świderski aptekarz, dzieł 202 wartości 62 złr. 4 ct.

„ 316. **Jawornik ruski**, pow. *dobromilski*, przy Kółku roln., kier. Wawrzyniec Władyga, dzieł 111 wart. 23 złr. 4 ct.

„ 317. **Jaroszowice**, pow. *wadowicki*, kier. ks. Aleksy Bocheński prob., dzieł 111 wart. 23 złr. 90 ct.

„ 318. **Tomice**, pow. *wadowicki*, kier. ks. Aleksy Bocheński prob., dzieł 111 wart. 23 złr. 90 ct.

„ 319. **Zawadka**, pow. *wadowicki*, kier. ks. Aleksy Bocheński prob., dzieł 111 wart. 23 złr. 90 ct.

„ 320. **Targowisko**, pow. *bocheński*, przy Kółku roln., kier. Szymon Węgliński naucz., dzieł 103 wart. 17 złr. 75 ct.

„ 321. **Wrocanka**, pow. *krośnieński*, przy Kółku roln., kier. Józef Mercik naucz., dzieł 108 wart. 24 złr. 61 ct.

„ 322. **Osiek**, pow. *jasielski*, przy Kółku roln., kier. Wojciech Reymann naucz., dzieł 114 wart. 27 złr. 63 ct.

„ 323. **Paszyn**, pow. *nowosądecki*, kier. Marya Karasińska naucz., dzieł 107 wart. 24 złr. 64 ct.

„ 324. **Zawada**, pow. *nowosądecki*, kier. Jan Antosz gosp., dzieł 107 wartości 24 złr. 64 ct.

„ 325. **Dąbrówka polska**, pow. *nowosądecki*, kier. Józef Kościsz gosp., dzieł 107 wart. 24 złr. 64 ct.

„ 326. **Nadbrzezie**, pow. *tarnobrzeski*, kier. Franciszek Siwek gosp., dzieł 101 wart. 19 złr. 73 ct.

„ 327. **Sokolniki**, pow. *tarnobrzeski*, przy Kółku roln., kier. Jan Michalik naucz., dzieł 101 wart. 19 złr. 73 ct.

„ 328. **Turbia**, pow. *tarnobrzeski*, kier. Tomasz Prażniewski naucz., dzieł 101 wart. 19 złr. 73 ct.

„ 329. **Baranów**, pow. *tarnobrzeski*, kier. Piotr Sara naucz., dzieł 155 wartości 43 złr. 91 ct.

„ 330. **Tarnowiec**, pow. *jasielski*, kier. ks. Jan Puzon prob., dzieł 117 wartości 38 złr. 96 ct.

„ 331. **Toporzysko**, pow. *myślenicki*, kier. Józef Kłapa naucz., dzieł 131 wart. 33 złr. 75 ct.

---

*) Czytelnię tę założył Wydział w roku 1891 w miejsce Czytelni w Sierszy, którą jak w Sprawozdaniu z r. 1890 nadmieniono, odstąpił na własność Administracyi dóbr Andrzeja hr. Potockiego za zwrotem kosztów.

Nr. 332. **Padew narodowa,** pow. *mielecki,* przy Kółku roln., kier. Józef Maziarski naucz., dzieł 118 wart. 29 złr. 50 ct.

„ 333. **Zarzecze,** pow. *nisiecki,* przy Kółku roln., kier. Dyonizy Martyni sekr. Kółka roln., dzieł 110 wart. 30 złr. 81 ct.

„ 334. **Kasina wielka,** pow. *limanowski,* przy Kółku roln., kier. Karol Orzechowski naucz., dzieł 114 wart. 29 złr. 16 ct.

„ 335. **Krosno,** pow. *limanowski,* przy Kółku roln., kier. Jan Stach naucz., dzieł 110 wart. 30 złr. 81 ct.

„ 336. **Wesoła,** pow. *brzozowski,* przy Kółku roln., kier. Leon Magierowski naucz., dzieł 121 wart. 29 złr. 4 ct.

„ 337. **Rudna wielka,** pow. *rzeszowski,* kier. Piotr Dobrowolski naucz., dzieł 114 wart. 28 złr. 26 ct.

„ 338. **Lipnik,** pow. *wielicki,* kier. Władysław Różycki naucz., dzieł 98 wart. 23 złr. 71 ct.

„ 339. **Przewóz,** pow. *wielicki,* kier. Józef Okoń gospodarz, dzieł 92 wartości 18 złr. 71 ct.

„ 340. **Lednica górna,** pow. *wielicki,* kier. Wojciech Nowak gosp., dzieł 105 wart. 25 złr. 89 ct.

„ 341. **Laskowa,** pow. *limanowski,* kier. Jan Pytel gosp., dzieł 102 wartości 24 złr. 61 ct.

„ 342. **Posada olchowska,** pow. *sanocki,* kier. Władysław Sygnarski naucz., dzieł 116 wart. 32 złr. 60 ct.

„ 343. **Brzesko,** pow. *brzeski,* kier. Stanisław Domasiewicz przew. kasyna miej., dzieł 129 wart. 43 złr. 58 ct.

„ 344. **Zagorzyn,** pow. *nowosądecki,* kier. Jan Myjak gospodarz, dzieł 92 wartości 23 złr. 55 ct.

„ 345. **Pruchnik polski,** pow. *jarosławski,* kier. Jan Feresz przewodn. czytelni polsk., dzieł 124 wart. 41 złr. 66 ct.

„ 346. **Lubaczów,** pow. *cieszanowski,* kier. ks. Jan Stojak wik., dzieł 221 wartości 53 złr. 61 ct.

„ 347. **Binarowa,** pow. *gorlicki,* kier. Jan Zabawka naucz., dzieł 111 wartości 25 złr. 66 ct.

„ 348. **Milówka,** pow. *żywiecki,* kier. ks. Andrzej Woźny wik., dzieł 189 wartości 54 złr. 87 ct.

„ 349. **Czudec,** pow. *rzeszowski,* kier. ks. Józef Witkowski prob., dzieł 103 wart. 22 złr. 19 ct.

„ 350. **Gawłuszowice,** pow. *mielecki,* przy Kółku roln., kier. ks. Franciszek Pałka wik., dzieł 128 wart. 32 złr. 43 ct.

„ 351. **Baryczka,** pow. *rzeszowski,* kier. Jerzy Zajchowski naucz., dzieł 119 wart. 24 złr. 91 ct.

„ 352. **Stale,** pow. *tarnobrzeski,* kier. Sylwester Witoszyński naucz., dzieł 113 wart. 25 złr. 32 ct.

„ 353. **Mrzygłód,** pow. *sanocki,* kier. Rudolf Pochmarski naucz., dzieł 125 wartości 30 złr. 35 ct.

„ 354. **Pleszów,** pow. *krakowski,* kier. Antonina Baczyńska naucz., dzieł 121 wart. 28 złr. 22 ct.

„ 355. **Czarny Dunajec,** pow. *nowotargski,* przy Kółku roln., kier. Wincenty Bieroński naucz., dzieł 133 wart. 36 złr. 49 ct.

„ 356. **Dylągowa,** pow. *brzozowski,* kier. ks. Ludwik Ligęza, dzieł 165 wartości 48 złr. 43 ct.

„ 357. **Gumniska Fox,** pow. *ropczycki,* kier. ks. Józef Jarzębiński, dzieł 136 wart. 32 złr. 38 ct.

„ 358. **Jodłowa,** pow. *pilznieński,* przy Kółku roln., kier. Stanisław Tułecki naucz., dzieł 149 wartości 41 złr. 11 ct.

„ 359. **Korzenna,** pow. *grybowski,* kier. ks. Jan Markiewicz prob., dzieł 127 wartości 29 złr.

„ 360. **Turaszówka,** pow. *krośnieński,* przy Kółku roln., kier. Antoni Sankiewicz, dzieł 127 wartości 29 złr.

„ 361. **Bolesław,** pow. *dąbrowski,* kier. ks. Józef Pabian prob., dzieł 122 wartości 25 złr. 63 ct.

Nr. 362. **Wietrzychowice**, pow. *dąbrowski*, kier. ks. Jan Pilch prob., dzieł 121 wartości 27 złr. 46 ct.

„ 363. **Krzeszowice**, pow. *chrzanowski*, kier. Stefan Zaleski, dzieł 161 wartości 43 złr. 98 ct.

„ 364. **Borzęcin**, pow *brzeski*, przy Kółku roln., kier. ks. Jan Oświecimski prob., dzieł 134 wart. 31 złr. 85 ct.

„ 365. **Dębina**, pow. *łańcucki*, kier. Piotr Kluz naucz., dzieł 107 wartości 24 złr. 46 ct.

„ 366. **Mikluszowice**, pow. *bocheński*, przy Kółku roln., kier. ks. Jan Podolski wikary, dzieł 116 wart. 27 złr. 74 ct.

„ 367. **Lipnica wielka**, pow. *grybowski*, kier. Wawrzyniec Michalski naucz., dzieł 130 wartości 31 złr. 23 ct.

„ 368. **Chrzanów**, pow. *chrzanowski*, przy Kółku roln., kier. Franc. Urbańczyk inżynier, dzieł 151 wart. 40 złr. 66 ct.

„ 369. **Woźniki**, pow. *wadowicki*, przy Kółku roln., kier. ks. Piotr Grębosz prob., dzieł 124 wartości 28 złr. 38 ct.

„ 370. **Glinik**, pow. *ropczycki*, kier. Konstanty Pająk naucz., dzieł 105 wart. 21 złr. 49 ct.

„ 371. **Rokietnica**, pow. *jarosławski*, przy Kółku roln., kier. Ludwik Gorzka naucz.. dzieł 111 wart. 24 złr. 40 ct.

„ 372. **Brzezowa**, pow. *wielicki*, przy Kółku roln., kier. Wojciech Majka naucz., dzieł 127 wart. 31 złr. 37 ct.

„ 373. **Żeleźnikowa**, pow. *nowosądecki*, kier. ks. Paweł Jende prob., dzieł 121 wartości 26 złr. 76 ct.

„ 374. **Zbikowice**, pow. *nowosądecki*, kier. Jan Rębilas radny, dzieł 95 wart. 18 złr. 40 ct.

„ 375. **Jeziorzany**, pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Tomasz Ryba wójt, dzieł 116 wart. 27 złr.

„ 376. **Jelna**, pow. *nowosądecki*, kier. Józef Węgrzyn naucz., dzieł 108 wartości 23 złr. 30 ct.

„ 377. **Pnikut**, pow. *mościski*, kier. Jan Filip naucz., dzieł 114 wartości 29 złr. 60 ct.

„ 378. **Brzezie**, pow. *bocheński*, przy Kółku roln., kier. ks. Maciej Piechota wik., dzieł 142 wart. 38 złr. 60 ct.

„ 379. **Morawsko**, pow. *jarosławski*, kier. Ks. Jan Michna prob., dzieł 116 wart. 27 złr. 40 ct.

„ 380. **Toustobaby**, pow. *podhajecki*, kier. ks. Jan Golczewski prob., dzieł 153 wart. 42 złr. 90 ct.

„ 381. **Bekersdorf**, pow. *podhajecki*, przy Kółku roln., kier. Władysław Zrogowski naucz., dzieł 156 wart. 44 złr. 50 ct.

„ 382. **Sokołów**, pow. *podhajecki*, kier. Daniel Buda rządca, dzieł 135 wartości 35 złr. 10 ct.

„ 383. **Nowa Wieś szlachecka**, pow. *krakowski*, kier. Kamila Piekarska naucz., dzieł 121 wart. 27 złr. 40 ct.

„ 384. **Wadów**, pow. *krakowski*, kier. Andrzej Komasa gosp., dzieł 83 wartości 16 złr. 10 ct.

„ 385. **Ochotnica**, pow. *nowotaryski*, kier. Józef Głuc naucz., dzieł 189 wart. 48 złr. 15 ct.

„ 386. **Kupno**, pow. *kolbuszowski*, przy Kółku roln., kier. Jan Siekierski naucz., dzieł 121 wart. 29 złr. 40 ct.

„ 387. **Długie**, pow. *sanocki*, kier. Jan Józefowicz naucz., dzieł 108 wartości 26 złr. 25 ct.

„ 388. **Pisarowce**, pow. *sanocki*, kier. Marceli Ochęduszko uaucz., dzieł 112 wart. 27 złr. 40 ct.

„ 389. **Jodłówka**, pow. *tarnowski*, kier. ks. Władysław Amelikowski, dzieł 101 wart. 21 złr.

„ 390. **Bielcza**, pow. *brzeski*, kier. Antoni Smoluchowski naucz., dzieł 115 wartości 27 złr. 10 ct.

„ 391. **Modlnica**, pow. *krakowski*, kier. ks. Antoni Konopiński, dzieł 143 wart. 38 złr. 10 ct.

Nr. 392. **Dzikowice**, pow. *kolbuszowski*, kier. Jakób Gronek naucz., dzieł 150 wart. 43 złr. 40 ct.
„ 393. **Ostrowy Tuszowskie**, pow. *kolbuszowski*, kier. Jan Wójcik naucz., dzieł 111 wart. 24 złr. 30 ct.
„ 394. **Przedbórz**, pow. *kolbuszowski*, kier. Jan Wawrzaszek naucz., dzieł 112 wart. 26 złr. 20 ct.
„ 395. **Stobierna**, pow. *ropczycki*, kier. Józef Matłok, ochronka, dzieł 113 wart. 27 złr. 10 ct.
„ 396. **Rączna**, pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Roman Staszel naucz., dzieł 117 wart. 34 złr.
„ 397. **Godowa**, pow. *rzeszowski*, przy Kółku roln., kier. Józef Świątecki naucz., dzieł 142 wart. 46 złr. 60 ct.
„ 398. **Krasne**, pow. *rzeszowski*, przy Kółku roln., kier. ks. Jan Broda, dzieł 142 wart. 42 złr. 50 ct.
„ 399. **Słocina**, pow. *rzeszowski*, kier. Andrzej Kupka naucz., dzieł 141 wart. 40 złr.
„ 400. **Trzebownisko**, pow. *rzeszowski*, kier. Władysław Guzik naucz., dzieł 129 wart. 35 złr. 50 ct.
„ 401. **Łukowica**, pow. *limanowski*, kier. ks. Szczepan Kossak, dzieł 117 wartości 28 złr.
„ 402. **Trzcieniec**, pow. *mościski*, kier. Władysław Obst naucz., dzieł 141 wartości 42 złr.
„ 403. **Głuchów**, pow. *łańcucki*, kier. ks. Julian Krzyżanowski, dzieł 108 wartości 27 złr.
„ 404. **Krzywaczka**, pow. *myślenicki*, kier. Feliks Gatlik, dzieł 100 wartości 27 złr. 30 ct.
„ 405. **Przytkowice**, pow. *wadowicki*, kier. Wilhelm Malcher naucz., dzieł 100 wart. 26 złr. 70 ct.
„ 406. **Kaszów**, pow. *krakowski*, przy Kółku roln., kier. Wojciech Ślósarz naucz., dzieł 108 wart. 30 złr.
„ 407. **Maków**, pow. *myślenicki*, kier. ks. Karol Harsche prob., dzieł 162 wart. 50 złr. 50 ct.
„ 408. **Łyczana**, pow. *nowosądecki*, kier. ks. Jan Markiewicz proboszcz, dzieł 97 wartości 26 złr.
„ 409. **Paszczyna**, pow. *ropczycki*, przy Kółku roln., kier. Jan Piątek naucz., dzieł 116 wart. 40 złr.
„ 410. **Żurawiczki**, pow. *jarosławski*, kier. Klaudya Dewicz naucz., dzieł 101 wart. 24 złr. 50 ct.
„ /411. **Dobrzechów**, pow. *rzeszowski*, kier. Paweł Zduń naucz., dzieł 92 wartości 30 złr. 40 ct.
„ 412. **Grodzisko**, pow. *rzeszowski*, kier. Walenty Stanisławczyk naucz., dzieł 92 wart. 30 złr. 40 ct.
„ 413. **Kozłówek**, pow. *jasielski*, kier. Ambroży Baczewski naucz., dzieł 92 wartości 30 złr. 40 ct.
„ 414. **Wysoka**, pow. *jasielski*, kier. Józef Pławecki naucz., dzieł 92 wartości 30 złr. 40 ct.
„ 415. **Olesko**, pow. *złoczowski*, kier. ks. Marceli Piątkowski, dzieł 153 wartości 42 złr.
„ 416. **Wyszatyce**, pow. *przemyski*, kier. Marya Kraińska wł. dóbr, dzieł 157 wart. 46 złr. 50 ct.
„ 417. **Radomyśl**, pow. *mielecki*, kier. Józef Łączak naucz., dzieł 179 wartości 53 złr.
„ 418. **Mielec**, pow. *mielecki*, kier. Józef Droba naucz., dzieł 196 wartości 68 złr.
„ 419. **Wojsław**, pow. *mielecki*, kier. Józef Wilk naucz., dzieł 135 wartości 41 złr. 50 ct.
„ 420. **Trzciana**, pow. *mielecki*, kier. Marcin Domosławski naucz, dzieł 109 wartości 22 złr.
„ 421. **Rzędzianowice**, pow. *mielecki*, kier. Jan Martusiewicz, dzieł 104 wartości 21 złr.

Nr. 422. **Wola mielecka i Podleszany**, pow. *mielecki*, kier. Edward Hodbod naucz., dzieł 115 wart. 23 złr.

„ 423. **Książnice**, pow. *mielecki*, kier. Bolesław Piotrowski naucz., dzieł 102 wartości 21 złr.

„ 424. **Borowa**, pow. *mielecki*, kier. Jan Batko naucz., dzieł 113 wart. 25 złr.

„ 425. **Dulcza mała**, pow. *mielecki*, kier. Połomski naucz., dzieł 110 wartości 22 złr.

„ 426. **Trzcinica**, pow. *jasielski*, kier. ks. Józef Dybaś prob., dzieł 121 wartości 26 złr.

„ 427. **Cieklin**, pow. *jasielski*, kier. ks. Mikołaj Dzierzyński prob., dzieł 134 wartości 31 złr.

„ 428. **Wieprz**, pow. *wadowicki*, kier. ks. Jan Szewczyk wik., dzieł 160 wartości 47 złr.

„ 429. **Zebrzydowice**, pow. *wadowicki*, kier. Józef Pałosz naucz., dzieł 113 wartości 23 złr.

„ 430. **Brzozów**, pow. *brzozowski*, kier. ks Antoni Kostecki wik., dzieł 175 wartości 54 złr.

„ 431. **Jakóbkowice**, pow. *nowosądecki*, kier. Józef Kalisz organ., dzieł 105 wartości 23 złr.

„ 432. **Wola batorska**, pow. *bocheński*, kier. Maciej Jarzyna naucz., dzieł 107 wartości 22 złr.

„ 433. **Smolarzyn**, pow. *łańcucki*, kier. Walenty Orłoś gospod., dzieł 61 wart 10 złr. 50 ct.

„ 434. **Kolbuszowa dolna**, pow. *kolbuszowski*, kier. ks. Jan Wójcik wik., dzieł 152 wartości 45 złr.

„ 435. **Bażanówka**, pow. *sanocki*, kier. Stanisław Kulikowski naucz, dzieł 105 wart. 21 złr.

„ 436. **Sanok**, pow. *sanocki*, kier. Leopold Biega naucz., dzieł 161 wartości 65 złr.

„ 437. **Zarszyn**, pow. *sanocki*, kier. Antoni Dębowski naucz., dzieł 150 wartości 45 złr.

„ 438. **Iskrzynia**, pow. *krośnieński*, przy Kółku rol., kier. Stanisław Kielar wójt, dzieł 98 wartości 20 złr.

„ 439. **Dojazdów**, pow. *krakowski*, kier. Maksymilian Korczowski naucz., dzieł 103 wart. 22 złr.

„ 440. **Roztoka**, pow. *limanowski*, kier. Franciszek Kozak naucz., dzieł 104 wartości 22 złr.

„ 441. **Przyłęk**, pow. *kolbuszowski*, kier. Antoni Jakubas naucz., dzieł 105 wart. 23 złr.

„ 442. **Pustynia**, pow. *ropczycki*, kier. Edward Pietruszewski naucz., dzieł 107 wart. 23 złr. 50 ct.

„ 443. **Wojnarowa**, pow. *grybowski*, przy Kółku roln., kier. Stanisław Steinhof przew. Kółka rol., dzieł 78 wart. 18 złr.

„ 444. **Prądnik czerwony**, pow. *krakowski*, kier. Antoni Tabor naucz., dzieł 120 wartości 28 złr.

„ 445. **Grzegórzki**, pow. *krakowski*, kier. Jan Wojtyga naucz., dzieł 138 wartości 32 złr.

„ 446. **Zelków**, pow. *krakowski*, kier. Mikołaj Nowiński gospodarz, dzieł 83 wartości 19 złr.

„ 447. **Chabówka**, pow. *nowotarski*, dzieł 78 wartości 17 złr.

„ 448. **Dołęga**, pow. *grybowski*, kier. Franciszek Sobota gospod., dzieł 79 wartości 17 złr.

„ 449. **Trzciana**, pow. *rzeszowski*, kier. Piotr Miaskowski naucz., dzieł 106 wartości 23 złr. 50 ct.

„ 450. **Jawornik polski**, pow. *rzeszowski*, kier. Antoni Gutkowski naucz., dzieł 124 wartości 28 złr.

„ 451. **Wydrna**, pow. *brzozowski*, kier. Adam Froń naucz., dzieł 101 wartości 24 złr.

„ 452. **Dydnia**, pow. *brzozowski*, kier. Stanisław Bienia naucz., dzieł 101 wartości 24 złr.

Nr. 453. **Zborowice,** pow. *grybowski,* kier. Wincenty Wawro naucz., dzieł 100 wartości 24 złr.

„ 454. **Rycerka dolna,** pow. *żywiecki,* kier. Gustaw Herrglotz, dzieł 102 wartości 25 złr.

„ 455. **Czchów,** pow. *brzeski,* kier. Michał Nieć naucz., dzieł 155 wartości 46 złr.

„ 456. **Wola radziszowska,** pow. *myślenicki,* kier. Józef Wołoch naucz., dzieł 123 wart. 31 złr.

„ 457. **Zielonka,** pow. *kolbuszowski,* kier. Władysław Krzywka naucz,, dzieł 117 wartości 30 złr.

„ 458. **Zbyszyce,** pow. *nowosądecki,* kier. Jan Kosiaty naucz., dzieł 114 wartości 29 złr.

„ 459. **Odrzykoń,** pow. *krośnieński,* kier. ks. Stanisław Gliwa proboszcz, dzieł 108 wartości 36 złr.

„ 460. **Mników,** pow. *krakowski,* kier. Chowaniec dzierżawca młyna, dzieł 95 wartości 30 złr.

Czytelnie NN. 1 do 29 założono w latach 1882 i 1883, czytelnie NN. 30, 31 i wypożyczalnie NN. 32 do 36 w r. 1884, czytelnie NN. 69 do 100 w r. 1887, czytelnie NN. 101 do 137 w r. 1888, czytelnie NN. 138 do 196 w r. 1889, czytelnie NN. 197 do 303 w r. 1890, **czytelnie NN. 304 do 410 w r. 1891,** zaś resztę od NN. 411 do 460 w I. półroczu 1892 r.

W roku 1891 zasilono czytelnie NN. 3, 8, 9, 12, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 48, 50, 54, 67, 81, 85, 94, 96, 97, 103, 107, 110, 117, 118, 121, 127, 144, 145, 148, 152, 153, 161, 174, 186, 188, 197, 208, 223, 235, 241, 281, 305, 348, dziełami w ilości 4.056 wartości 1.234 złr. 29 ct., zaś w I. półroczu 1892 zasilono czytelnie NN. 106, 119, 146, 168, 239, 265, 305, 331 dziełami w ilości 466 wartości 157 złr. 10 ct.

Do 31 grudnia 1890	wysłano dzieł	39.364	wart.	10.536·96 złr.	w darze	5.049 dzieł
W ciągu roku 1891	„ „	**17.146**	„	**4.591·68**	„ „	**685** „
W I. półroczu 1892	„ „	6.290	„	1.768·64	„ „	387 „
Razem	wysłano dzieł . .	62.800	wart.	16.897·28 złr.	w darze	6.121 dzieł

Ogólna więc liczba wysłanych dzieł wynosi **68.921.**

Wykaz czytelń według powiatów:

1. Biała	21	Z przeniesienia	234
2. Bochnia	19	22. Mościska	2
3. Brzesko	13	23. Myślenice	27
4. Brzozów	8	24. Nisko	7
5. Chrzanów	14	25. Nowy Sącz	19
6. Cieszanów	1	26. Nowy Targ	14
7. Dąbrowa	9	27. Pilzno	3
8. Dobromil	2	28. Podhajce	6
9. Gorlice	8	29. Przemyśl	4
10. Grybów	9	30. Ropczyce	17
11. Jarosław	6	31. Rzeszów	16
12. Jasło	8	32. Sanok	11
13. Kamionka strumiłowa	1	33. Tarnobrzeg	16
14. Kolbuszowa	9	34. Tarnopol	1
15. Kołomya	1	35. Tarnów	10
16. Kraków miasto	8	36. Wadowice	22
17. Kraków powiat	35	37. Wieliczka	36
18. Krosno	10	38. Zaleszczyki	1
19. Limanowa	15	39. Zbaraż	1
20. Łańcut	14	40. Złoczów	2
21. Mielec	23	41. Żywiec	11
Do przeniesienia	234	Razem	460

DRUGIE SPRAWOZDANIE
dyrekcyi szkoły dla sług płci żeńskiej
w Krakowie
za rok szkolny 1891/2.

I. Wpisy do szkoły

Odbyły się 13 września, a naukę rozpoczęto w dniu 20 września 1891 r.

II. Grono nauczycielskie.

Dyrektor: Julian Maciołowski.
Katecheta: Ks. Józef Kolbusz.
Nauczycielki: Augusta Stypkowska, Emilia Wyrobiszowna, Mieczysława Śleczkowska, Aleksandra Bukowska, Paula Spławińska, Balbina Kulowna, Marya Kośmińska, Jadwiga Wandasiewiczówna, Ludwika Bojarska, Eugenia Borkowska, Marya Dłuska, Eleonora Dłuska, Jadwiga Majewska, Janina Halauska, Wanda Odrzywolska.

III. Statystyka szkoły.

1. Liczba uczennic wpisanych i uczęszczających.

Oddział	Grupa	wpisanych	uczęszczających	przestało uczęszczać	% frekwencyi	UWAGA
I.	A	80	50	30	60%	
„	B	77	41	36	53%	
II.	A	48	24	24	50%	
„	B	38	26	12	68%	
III.		30	23	7	76%	
Razem		273	164	109	60%	

2. Wiek uczennic.

Oddział	Grupa	Od 12-20 lat	Wyżej 20 lat	Razem	UWAGA
I.	A	28	52	80	Najmłodsza uczen. miała lat 12, a najstarsza 52.
„	B	15	62	77	
II.	A	20	28	48	
„	B	5	33	38	
III.		9	21	30	
Razem		77	196	273	

3. Wyznanie. Wszystkie uczennice należały do wyznania rzymsko-katolickiego.

4. Czas nauki. Od dnia 20 września 1891 do dnia 29 maja 1892 r., było w upłynionym roku szkolnym ogółem 30 lekcyj niedzielnych; każda lekcya trwała od godziny 3 do 5 po południu, tj. 2 godziny, a więc było w całym roku szkolnym 60 godzin nauki.

IV. Nauka.

W myśl § 12 Statutu udzielano każdej niedzieli we wszystkich oddziałach następujących przedmiotów:

religii	1/2	godziny
języka polskiego wraz z gospodarstwem .	3/4	„
rachunków	1/2	„
śpiewu	1/4	„
Razem	2	godziny.

Zakres nauki był następujący:

A. W oddziale I (grupa A i B).

Z religii: Utrwalono i uzupełniono znajomość prawd wiary i przykazań boskich, oraz wyłożono Dzieje biblijne nowego testamentu.

Z języka polskiego: Na podstawie elementarza uczono czytania i pisania, mianowicie w *grupie A* ukończono mały alfabet pisany (czytanie i pisanie grafiki); w *grupie B* czytano z drugiej części elementarza (druk, wielkie litery, ustępy zwięzłe). W obu grupach jako ćwiczenie piśmienne odpisy i dyktaty.

Z rachunków: W *grupie A* cztery działania w zakresie 1—100, w *grupie B* w zakresie 1—1000. Przeważnie uprawiano rachunek pamięciowy praktyczny.

Ze śpiewu: Wyuczono śpiewania powszechnie używanych pieśni kościelnych i religijnych.

B. W oddziale II.:

Z religii: W obu *grupach A* i *B* wyczerpano następujący materyał: O celu człowieka; sześć prawd; o Bogu i doskonałościach; o aniołach; II. artykuł składu apostolskiego; chrzest i pokuszenie; cuda ważniejsze, Kanaa; Apostołowie; wskrzeszenie umarłych; Judasz; pojmanie Chrystusa; wniebowstąpienie Chrystusa; o kościele, znamiona kościoła prawdziwego, cel kościoła; świętych obcowanie; grzechów odpuszczenie; ciał zmartwychwstanie; żywot wieczny; o poście; modlitwa; przykazania boskie i kościelne; łaska; grzech.

Z języka polskiego: W *grupie A* czytano, wyjaśniano i opowiadano z książki p. t. „Książka do czytania dla nauki dopełniającej w szkołach ludowych. Część I." ustępy: 3. Rozmaitość zajęć ludzkich. 5. Członki i żołądek. 9. Chrystus Pan między ubogimi. 11. Braterska miłość. 15. Pięciu męczenników Kazimierowskich. 19. Chleb kamienny. 23. Módl się i pracuj! 27. Domowy złodziej. 33. Poświęcenie Joasi. 39. Św. Izydor. 41. Jaką miarką mierzysz, taką ci odmierzą. 63. Szkoły koronkarskie. 71. Przed tysiącem lat. 73. Kmieć królem. 78. Czasy Zygmunta Augusta. 124. Pielęgnowanie drzewek owocowych w szkółce. 120. Zbiór i przechowywanie owoców.

W *grupie B* czytano, wyjaśniano i opowiadano z tej samej książki ustępy: 3. Rozmaitość zajęć ludzkich. 4. Wóz z sianem. 9. Chrystus Pan między ubogimi. 11. Braterska miłość. 12. Cudowne ziółko. 13. Trzej przyjaciele. 17. Św. Kinga. 18. Krzyż na Łysej górze. 19 Chleb kamienny. 23. Módl się i pracuj! 27. Domowy złodziej. 31. Dręczyciel zwierząt. 36. Podróżny i kaleka. 40. Dzban z mlekiem. 41. Jaką miarką mierzysz, taką ci odmierzą. 45. Kraków. 46. Krakowiacy.

Uczennice obu grup uczyły się pisma małego i wielkiego alfabetu w wyrazach i zdaniach. Następnie w krótkich odpowiedziach na dane pytania ćwiczyły się w piśmiennem wyrażeniu myśli. Ćwiczenia te brano z zakresu zajęć i obowiązków uczennic.

Z rachunków: Pamięciowo i cyframi rozwięzywano praktyczne zagadnienia, odpowiadające potrzebom sługi.

Ze śpiewu: W obu grupach tego oddziału uprawiano również śpiew pieśni kościelnych.

C. W oddziale III.

Z religii: Wyłożono rzecz o artykułach wiary (rozbiór składu apostolskiego), o miłości Boga i bliźniego, o poście, o modlitwie, o przykazaniach boskich i kościelnych oraz o sakramentach św.

Z języka polskiego:

a) Czytano i wyjaśniano z tej samej książki, jak w oddziale II., ustępy: 3. Rozmaitość zajęć. 9. Chrystus Pan między ubogimi.

17. Św. Kinga. 19. Chleb kamienny. 23. Módl się i pracuj! 25 O złym i dobrym parobku. 29. Kowal „Młoteczek“. 37. Wędrówka sumienia. 43. Kraj rodzinny. 45. Kraków. 66. O rybach galicyjskich. 71. Przed tysiącem lat. 73. Kmieć królem. 75. Kazimierz Wielki. 135. Wyjazd do Ameryki. 136. Ojczyzna a ojcowizna. 137. Osada w Woli amerykańskiej.

b) Z gospodarstwa domowego uczono: 1) o utrzymaniu porządku w pomieszkaniu, 2) o naczyniach kuchennych i sposobach utrzymania ich w czystości, 3) o praniu bielizny, materyj kolorowych wełnianych i rozmaitych delikatnych tkanin, 4) o wywabianiu plam, 5) o truciznach kuchennych, 6) o użyciu sody w kuchni, 7) o zakupowaniu i przechowywaniu rozmaitych środków spożywczych, jak nabiału, jarzyn, mięsa, drobiu i t. p., 8) o sposobach przyrządzania najzwyklejszych potraw mięsnych i mącznych.

c) Ćwiczenia piśmienne stanowiły odpisy, dyktaty, streszczenia ustępów czytanych i niektórych pouczeń z gospodarstwa domowego, wreszcie pisma praktyczne.

Z rachunków: Rachunek pamięciowy i cyfrowy w zakresie potrzeb gospodarstwa domowego. Poznanie miar i wag metrycznych.

Ze śpiewu: Śpiewano pieśni kościelne powszechnie używane, przyczem zwracano szczególną uwagę na czystość intonacyi i poprawność melodyi.

V. Ćwiczenia religijne.

Obok nauki religii, udzielanej według planu w każdym oddziale osobno, odbywały się nadto przed Wielkanocą, przez trzy niedziele tj. 27 marca, 3 i 10 kwietnia 1892 r. w kościele PP. Felicyanek na Smoleńsku nauki wielkopostne, mające na celu gruntowne przygotowanie uczennic do spowiedzi św. wielkanocnej. Nauki te wygłosił Prezes krak. Tow. Oświaty ludowej, JMCI Ks. Dr. Józef Pelczar, kanonik katedralny krakowski, prof. św. Teologii w Uniwersytecie Jagiellońskim.

VI. Wypożyczalnia książek do czytania.

Założona w myśl § 18 Statutu równocześnie z otwarciem szkoły, posiada obecnie 351 dziełek w 372 tomach. W upłynionym roku szkolnym wypożyczyło:

z oddziału	II A.	25 uczennic	— 134	książki
„	II B.	18 „	— 128	„
„	III	23 „	— 179	„
Razem wypożyczyło		66 uczennic	— 441	książek.

VII. Przybory szkolne.

Książki, tabliczki, zeszyty, pióra, atrament, ołówki, rysiki itp. otrzymywały uczennice bezpłatnie z funduszu dostarczonego na ten cel przez Wydział krak. Tow. oświaty ludowej.

VIII. Uroczyste zakończenie roku szkolnego

Odbyło się w dniu 12 czerwca 1892 r. o godzinie 3 po południu w sali szkolnej na Smoleńsku.

Na uroczystość tę przybyli reprezentanci Władz szkolnych i Duchownych, oraz Wydział krak. Tow. oświaty ludowej i liczni chlebodawcy.

Po odśpiewaniu pieśni nabożnej zagaił uroczystość prezes krak. Tow. oświaty ludowej, ks. Kanonik Dr. Pelczar Józef, poczem uczennice odpowiadały z religii, języka polskiego, gospodarstwa domowego i rachunków.

Po popisie dyrektor szkoły, Julian Maciołowski, złożył roczne sprawozdanie, poczem nastąpiło rozdanie nagród, udzielonych przez Wydział krak. Tow. Oświaty ludowej w książeczkach Kasy oszczędności na kwotę łączną 50. złr., oraz w książkach do nabożeństwa i do czytania. Nagrody otrzymało:

w	oddz.	I	grupie	A,	pieniężnych	3	uczen.,	w książkach	36	uczen.
„	„	I	„	B,	„	3	„	„	21	„
„	„	II	„	A,	„	3	„	„	16	„
„	„	II	„	B,	„	3	„	„	15	„
„	„	III			„	5	„	„	8	„

Razem nagród pieniężnych 17 uczen., w książkach 96 uczen.

Po rozdaniu nagród prezes krak. Tow. oświaty ludowej w serdecznych słowach podziękował dyrektorowi za umiejętne i energiczne kierownictwo, ks. katechecie i paniom nauczycielkom za ofiarne poświęcanie czasu i pracy; zaś uczennice w podniosłych słowach wezwał do cnotliwego i uczciwego życia. Dr. Zoll, Rektor uniw. Jagiell. jako prezes sekcyi szkolnej Rady miejskiej, podziękował Wydziałowi Tow. oświaty lud. za opiekę nad szkołą. Wreszcie dyr. Maciołowski podziękował chlebodawcom za chętne ułatwianie sługom możności korzystania ze szkoły.

Po tych przemówieniach zakończono uroczystość odśpiewaniem pieśni nabożnej.

Kraków dnia 12 czerwca 1892 r.

Julian Maciołowski
dyrektor szkoły.